

Pápai-Tarr Ágnes

Vádalku –

az amerikai, és a magyar valóság

Az elmúlt néhány évtizedben a büntetőeljárások gyorsításáról nagyon sokat hallunk. Nem véletlen, hiszen világszerte a bűnügyi statisztikák az eljárások elhúzódásáról árulkodnak. Globális és egyben még mindig megoldásra váró probléma az igazságszolgáltatások tehermentesítése és gyorsítása. Ezért az utóbbi időben az igazságszolgáltatás működőképességének fenntartása jegyében, az államok elfogadnak és működtetnek olyan jogintézményeket, melyek a tradicionális elvek részbeni feladásával, a konszenzuális elemek megerősödésével szolgálják az eljárások gyorsítását. Még az egyszerű laikus számára is ismerősnek tűnhet a „vádalku”, mint a büntetőeljárás gyorsításának egy lehetséges módozata. A vádalku az angolszász jogrendszerekből indult „hódító” útjára, de ma a kontinentális országok közül, aligha tudnánk olyat említeni, ahol a büntetőeljárás egyszerűsítésének égisze alatt létrejött valamelyik jogintézményt a jogtudomány, a köznyelv, a sajtó, vagy akár az egyszerű hétköznapi emberek is, ne vádalkuként emlegetnék.^[1] Ez a megállapítás természetesen helytálló Magyarországra is.

A „vádalkuk” tárgyalása, és annak a kérdésnek a kutatása, hogy létezik-e hazánkban vádalku-vagy csak jogtalanul bitoroljuk a kifejezést, több szempontból is nehézségbe ütközik. Első sarkalatos pont a fogalom használata körül kirajzolódó kaotikus állapotban keresendő, vagyis hogy mit értünk, avagy értsünk vádalku alatt? Sok szerző megfeledeznek ugyanis arról, hogy az amerikai, klasszikus értelemben vett vádalkuként fordított „plea bargain” maga is egy gyűjtő kategória és több jogintézményt foglal magába. Másrésről azért is ütközik nehézségbe a hazai vádalku tárgyalása, hiszen különböző szerzők más-más jogintézményeket sorolnak a kifejezés alá. Akik korábban, akármilyen

megközelítésben is, de foglalkoztak már a „magyar vádalkukkal” azt hiszem, messzemenőig egyetértettek velem, amikor egy korábban megjelent tanulmányomban azt állítottam, hogy Magyarországon vádalku nem létezik. Jelen tanulmányban azt vizsgálom, hogy vajon helytálló-e még mindig ez a feltételezésünk? Nem hozott-e lényegi változást a 2009. évi LXXXIII. törvény, mely jelentős mértékben megváltoztatta az egyik magyar vádalkuvá keresztelt jogintézmény, a tárgyalásról lemondás szabályait? Ahhoz, hogy e kérdéseket megválaszolhassuk, elkerülhetetlennek tartom, hogy tisztázzuk, mit értünk a klasszikus értelemben vádalkun?

I. A vádalku „iskola példája” –az amerikai plea bargaining

A „*vádalku*” eredetileg az angolszász országokban,[\[2\]](#) pontosabban az USA-ban vert gyökeret és ott is szilárdult meg elsőként. Annak ellenére, hogy nagyon sok kritika fogalmazódik meg vele szemben, sokan azon a véleményen vannak, ha nem létezne, az amúgy is örökös problémákkal küzdő igazságszolgáltatás csődöt mondana. RÉVÉSZ Judit szerint, ha csupán harmadára csökkenne a vádalkuk száma, az kb. 400%-kal emelné meg az esküdtszéki tárgyalásokat, és ez szétzúzná az állandóan nehézségekkel küzdő igazságszolgáltatási rendszert.[\[3\]](#) A rengeteg kritika ellenére, mindenki elismeri, hogy a vádalku az amerikai jogrendszer szerves része, és alkalmazásának gyakorisága nemhogy csökkenne, de épp ellenkezőleg, növekvő tendenciát mutat.[\[4\]](#)

A vádalku kifejezésnek nincs általánosan elfogadott jelentése az USA-ban, sőt még abban sincs egyetértés, hogy milyen elemek megvalósulása esetén beszélhetünk egyáltalán vádalkuról.[\[5\]](#) SALTZBURG szerint, akkor beszélhetünk róla, ha „*a terhelt beleegyezik abba, hogy bűnösnek vallja magát az ellene felhozott vád tekintetében, bízva abban, hogy mindezért cserébe valamit kap az államtól.*”[\[6\]](#)

A vádalku a vádemelést követően, a felek közötti informális eljárás, kölcsönös egyezkedés, alkudozás keretében történik. Amennyiben a felek között megállapodás születik, ennek eredményét, a bíróság által tartott nyilvános előkészítő tárgyaláson terjesztik az egyesbíróként eljáró bíróság elé. A bíróság ilyen megállapodás esetén bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül, a vádhatóság által előterjesztett bizonyítékok, valamint a vádlott beismerése alapján állapítja meg a bűnösséget, és a megállapodás alapján

szabja ki a büntetést. A „*plea bargaining*” tehát, az ügyészség és a bíróság részéről, a beismerő vallomásért cserében adott engedmény,[\[7\]](#) egy olyan általános fogalom, mely a gyakorlatban különböző típusok széles skáláját fogja át.[\[8\]](#)

1. Történeti előzmények

Az amerikai államalapítást követő mintegy első 150 évben a büntetőügyekben az anyagi igazság felkutatásának legmegbízhatóbb módja, a bírósági tárgyalás volt. Nem véletlen tehát, hogy a *plea bargaining*ről, mind az Alkotmány, mind a Bill of Rights hallgat.[\[9\]](#) Mégis azt kell mondanunk, hogy a vádalku az Egyesült Államok jogtörténetében viszonylag hosszú múltra tekint vissza, hiszen gyökerei a XIX. század első éveiben már megjelentek. Igaz ekkor még nem volt jogszabályban rögzített, sem a bírói gyakorlat által legitimált, de már egyértelmű, hogy a vádlott és képviselője, illetve az ügyész folytatott egyeztető tárgyalásokat. A felek különböző érdekei egymással találkoztak, és az amerikai igazságszolgáltatás sajátosságai miatt egy nagyszerű alku pozícióba került mindkét fél.

Az ügyésznek mielőtt vádat emelne, számos szempontot kell mérlegelnie, nevezetesen, hogy a bizonyítékok, amik a rendelkezésére állnak elegendőek-e a vádemeléshez, meg kell vizsgálni a bűncselekménnyel okozott sérelem nagyságát, az alkalmazható büntetések körét stb.[\[10\]](#) Ő az államot képviseli, ezért érdeke az elkövető feltétlen megbüntetése. Elsősorban a bizonyítás nehézségei, a felderítés időigényessége és munkaterhe kényszerítette a közvádlót arra, hogy a beismerő vallomás elérésére törekedjen.[\[11\]](#)

Ennek a következménye egyértelműen az eljárás gyorsítása lett, hiszen beismerő vallomás esetén, ha a vádlott nem ragaszkodott hozzá, nem kellett a grand jury eljárását lefolytatni, és hivatalos bírókból álló tanács ítélezhetett az ügyben. A vádlottnak is számos érdeke fűződött a vádalkuhoz, hiszen így menekülhetett meg a súlyosabb, illetve a több bűncselekmény miatt kiszabandó büntetéstől.

A későbbi fejlődés következménye az, hogy a beismerő vallomás és egyéb feltételek megléte esetén, a bíróság eltekintett a bizonyítástól is. Mintegy másfél évszázad alatt a vádalku rendszere anélkül, hogy a büntetőeljárási jog által elismert lett volna, és anélkül, hogy létrejöttek nyilvános feltárására sor került

volna, az igazságszolgáltatás minden résztvevője, és a nyilvánosság számára is közismert intézménnyé vált.[\[12\]](#)

Az 1960-as években már a jogirodalom és a sajtó által nyilvánosan tárgyalt intézménnyel találkozunk. A Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntésében 1970-ben legitímálta a vádalkut, de még fenntartásait hangoztatta vele szemben. Végül a vádalku az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának 1971-ben, az ún. *Santobello-ügyben* hozott határozatával vált egyértelműen elfogadottá.[\[13\]](#) Ennek indokolása az volt, hogy a *plea bargaining* az igazságszolgáltatás szerves része, és megfelelő körülmények között a működése támogatandó. Amennyiben minden vádemelés teljes eljárás lefolytatását kívánná, a kormánzatnak meg kellene sokszorozni a bíráknak, és a bíróságoknak a számát.[\[14\]](#)

2. A *plea bargaining* típusai

A *plea bargaining* kifejezés egy gyűjtő kategória, mely államonként és szerzőnként is több, különböző vádalku megoldást foglal magába. Abban azonban egyetértés van, hogy két nagyobb szakaszra bontható az eljárás, egyrészt az ügyész és a védő között zajló, jogilag szabályozatlan alkudozásra, illetve a „*guilty plea-re*”, mely a bíróság előtti bűnösség elismerését jelenti.[\[15\]](#) A hazai szerzők közül, Farkas Ákos a típusait illetően, három kategória között tesz különbséget, így ismeri, a beismerési (*guilty plea*), a vád (*charge bargaining*) és ítéleti alkut (*sentence bargaining*).[\[16\]](#)

Külföldi szerzők, az alku tartalmát illetően kategorizálnak, és vannak olyan nézetek, melyek eszerint 3 nagy csoportot különböztetnek meg:[\[17\]](#)

- 1) „*Charge bargaining*” –Az a fajta vádalku, melynek lényege, hogy a terhelt egy másik, kevésbé súlyos bűncselekményben ismeri el bűnösségét, és az ügyész egy kevésbé súlyos bűncselekmény miatt emel vádat, mint ami az eredeti vád lett volna (pl. lopás vétségében tesz beismerést, lopás büntette helyett).
- 2) „*Count bargaining*”- ennek az egyes vádpontoktól való eltekintés a lényege. (A terheltet három különböző betöréses lopással vádolják, és

egyik tekintetében beismerő vallomást tesz, míg a másik két vádponttól az ügyész eltekint.)[\[18\]](#)

- 3) „*Sentence bargaining*”[\[19\]](#)- ami a konkrét ítéletre, illetve a büntetéskiszabására vonatkozó kedvezményt jelent. (Pl. próbára bocsátást, vagy alacsonyabb büntetési tétel alkalmazását teszi lehetővé az ügyész.)

Vannak szerzők, akik a fenti 3 csoporthoz még egy negyediket is sorolnak, nevezetesen, amikor a vádlottat valamilyen negatív címkézés, súlyos társadalmi megbélyegzés érne az eredeti vád alapján, és ettől a vádtól az ügyész a beismerésért cserébe eltekint (pl. gyermek molesztálása helyett, egy társadalmilag jobban elfogadott bűncselekmény, például testi sértés miatt, emel vádat az ügyész.)[\[20\]](#)

Ami az alkudozás módját illeti, explicit és implicit vádalkut különíthetünk el. Az explicit vádalku esetén nyílt tárgyalások folynak a felek között, melynek végeredménye az egyezség. Implicit vádalku esetén a terhelt alapos okkal számíthat bizonyos ügyészi indítványokra, annak ellenére, hogy nyílt alkudozás nem folyt.[\[21\]](#) Ezt egyes amerikai szerzők úgy is emlegetik, hogy az előbbi, egy de facto kétoldalú egyezség, ami a büntető ügy önkéntes, bilaterális szerződéssel való lezárását jelenti. Az utóbbi viszont, de facto egyoldalú ítélethozatal, mely keretein belül, az ügyész maga dönt ártatlanság és bűnösség tekintetében, és egyedül dönt egy kényszer erejű ajánlat megtételében, ami a terheltet önkéntelenül a bűnösség beismerésére kényszeríti.[\[22\]](#)

3. Az ügyész a vádalkuban

Amennyiben az ügyésznek alapos oka van annak feltételezésére, hogy bűncselekmény elkövetése történt, annak az eldöntése, hogy vádat emel-e, teljes egészében az ő elhatározásán múlik.[\[23\]](#) Azonban a legfőbb ügyész irányítása alatt álló ügyészségek, kötelesek a vádemelésben és a vád képviselésében az Egyesült Államok érdekeit szem előtt tartani.

Az ügyészt a vádalkunál hármass cél vezérli:

- a vádlottat minél kevesebb energia befektetésével elítéltetni,
- a vádlott felmentésének lehetőségét minimálisra csökkenteni,
- az ügyész számára is még elfogadható mértékű büntetést elérni.[\[24\]](#)

Az ügyész jogait részletesebben jogszabály is rögzíti, mégpedig a Szövetségi Büntetőeljárás Kódex 11.(e) pontja. Ez a következő ügyészi intézkedések alkalmazását teszi lehetővé:[\[25\]](#)

- lépéseket tehet a vád, illetve egyes vádpontok elutasításának irányába;
- ajánlást tehet, vagy lemondhat ellentmondási jogáról, ha a vádlott egy meghatározott mértékű és formájú büntetés kiszabását kéri, annak tudatában, hogy a kérdésben meghatározott döntés természetesen a bíróság kizárólagos diszkrecionális jogkörébe tartozik, és az ügyész állásfoglalása nem köti;
- megállapítja, hogy egy meghatározott büntetést az ügy megfelelő eldöntésének minősít.

Ez természetesen nem jelent taxatív felsorolást, nem merül ki ennyiben az ügyész lehetősége az alku során. Vállalhatja például, hogy lemond azon jogáról, hogy a vádlott előéletére hivatkozzon, továbbá megállapodhatnak abban, hogy a terhelt milyen típusú, vagy konkrétan melyik büntetés-végrehajtási intézetben tölti majd le a büntetését, ami az amerikai börtönviszonyokat és a távolságokat ismerve, a vádlott számára egyáltalán nem mindegy.

Mindebből arra következtethetünk, hogy a gyakorlatban, amikor az ügyész a vádalku kezdeményezéséről dönt, számos tényezőt kell figyelembe vennie. Az első és a legfontosabb az eset felderítése. Az ügyészek álláspontja, hogy a vádalku esetén is szükséges a tényállás bizonyos mértékű feltárása, ha a tények nincsenek felderítve, és bizonyítva, nem bocsátkoznak vádalkuba. Ezen kívül fontos figyelembe venni a bűncselekmény súlyát, az elkövető előéletét. Nem mellékes azonban a védő személye és annak hírneve, a nyomozó hatóság véleménye, a vonatkozó büntetéskiszabási szabályok, az áldozat vallomása, az áldozat és az elkövető személyes viszonya sem.[\[26\]](#) Ezen információk ismeretében, felkészülten bocsátkozhat az alkudozásba.

4. A védő szerepe a vádalkuban

A védő igénybevétele azért van szükség, mert a terhelt lemond bizonyos alkotmányos jogairól, ezért elengedhetetlen egy olyan személy részvétele, aki a kellő tájékoztatást meg tudja adni a vádlott számára, és érdekeit messzemenőig tudja képviselni.[\[27\]](#) A védő tájékoztatási kötelezettsége igen széles körű. A terheltnek mindenképp tisztában kell lenni a vád tárgyává tett bűncselekmény lényegi elemeivel. Ez nem jelenti azt, hogy minden egyes elemről tájékoztatni kellene, de pl. az, hogy szándékos vagy gondatlan cselekményért emelnek vádat, kritikus elemnek minősül.[\[28\]](#) Általában a terheltnek tudnia kell, hogy milyen büntetésre számíthat.[\[29\]](#) Nem elég csupán a kiszabható minimumot, illetve maximumot közölni, hanem azt is jelezni kell, hogy esetleg halmazati büntetés kiszabására kerülhet sor. Ezen kívül tájékoztatni kell arról is, hogy beismerés hiányában milyen büntetésre számíthat.

A védőnek arról is tájékoztatni kell a vádlottat, hogy az ügyésszel kötött vádalku a bíróságra nem kötelező erejű, és annak jogában áll azt elutasítani. Amennyiben a bíróság elfogadja az egyezséget, az ügyész által tett indítvány a büntetésre vonatkozóan szintén nem köti a bíróságot. A gyakorlat ilyen esetekben igyekszik megvédeni a vádlottat, ugyanis elég furcsa lenne, amikor a bíró elfogadja az alkut, aztán mégis súlyosabb büntetést szab ki. Általában, ha egy bíró elfogadja a vádalkut, annak tartalmától alapjaiban nem szakadhat el.

A védőnek arról is tájékoztatni kell a vádlottat, hogy amennyiben a vádalkuban szereplő megállapodást megszegi, az ügyésznek joga van az eredeti vádra visszatérni, és a megállapodás őt sem köti tovább. Ugyanakkor amennyiben az ügyész szegi meg a megállapodást vagy amennyiben a bíróság ítélete ésszerűtlenül terhes jogkövetkezmenyt jelent a vádlott számára, a vádlottnak joga van az alkutól elállni, ami azt is jelenti, hogy beismerését is visszavonhatja.

5. A bíró szerepe a vádalkuban

Az Egyesült Államok Szövetségi büntetőeljárás joga tiltja a bíró részvételét a vádalkuban.[\[30\]](#) Ellenzi továbbá az amerikai Ügyvédi Kamara és a Büntető Igazságszolgáltatási Célok és Standardok Nemzeti Tanácsadó Bizottsága is.[\[31\]](#) A tagállamok egy részének eljárásjoga és bírói gyakorlata is ezen az állásponton van. Alaszka például, tilt bármilyen típusú bírói részvételt. Ezzel ellentétben Illinois állam tiltja a bírónak a vádalku kezdeményezését, de megengedi az alkuban való részvételt.

A tagállamok más részében a bírói gyakorlat ezzel ellentétes, és elfogadott az a megoldás, hogy a bíró maga is részt vesz a vádalkuban. Nagy a szerepe a vádalku létrejöttében a bírónak New York állam bíróságai előtt, ahol a bíró az előkészítő ülésen informális beszélgetést folytat a bírói pulpitus előtt a felekkel, hogy nem kötnek-e egymással vádalkut.[\[32\]](#)

A bíró részvétele a vádalkuban nagyon is vitatott. Az aggályok elsősorban a bíróságnak, mint a felek fölött álló pártatlan fórumnak a szerepére vonatkoznak. Azzal, hogy a bíró részt vesz a vádalkuban, illetve ha azt csak formálisan is, de irányítja, kvázi előre állást foglal az ügy érdemi kimenetelére nézve. Másik gyakori ellenérv, hogy a bíró nem láthatja megfelelően át az eljárást, melynek maga is közvetlen résztvevője.

Kétségtelenül súlyos nyomásgyakorló hatása van a bírói részvételnek, ha a vádlott ugyanis úgy látja, hogy a bíró mindenképpen alkut akar, akkor féltő, hogy azért megy bele az alkuba, hogy tárgyalás esetén nehezebb büntetést kapjon.[\[33\]](#)

Vannak azonban olyanok is, akik a közvetlen bírói részvétel mellett érvelnek. Az ő álláspontjuk szerint, a bíró elősegítheti a megegyezést, és annak ténybeli alapját és létrejöttének körülményeit is tudja befolyásolni. Így nagyobb a valószínűsége annak is, hogy nem fogja visszautasítani a vádalkut. Mindenesetre a bírói részvétellel megszületett alkut, már nem vád, hanem ítéleti alkuként emlegeti a szakirodalom.

6. Ellenszolgáltatás a vádlott részéről: a beismerés

A vádlott részéről az egyezség legfőbb kötelesség vállalása a beismerés, és ezzel együtt a bizonyításról és a tárgyalás tartásáról való lemondás. A vádlottnak ez a beismerése a „*plea guilty*”, a bűnösségre is kiterjedő, ténybeli beismerést jelent.[\[34\]](#) Egyes esetekben a vádlott ún. „*nolo contendere*” vagy „*non vult*” nyilatkozatot tesz. Ez egy speciális intézménye az amerikai büntető igazságszolgáltatásnak, ami nem ténybeli beismerés, de az adott eljárásban azzal egyenértékű. A vádlottal szembeni más eljárásban, különösen polgári perben azonban nem használható fel.[\[35\]](#)

A vádlottnak tehát, ami a beismerést illeti, két választási lehetősége van, vagy minden egyes vádponttól nyilatkozik, hogy elismeri abban a bűnösségét, vagy „*nolo contendere*”-t felel, ami azt jelenti, hogy nem vitatja a vádat.

A beismerés tekintetében fennáll a veszélye annak, hogy a vádlott akkor is beismerő vallomást tesz, ha nem követte el a bűncselekményt.[\[36\]](#) Ez azért vet fel különös problémát, mivel az amerikai eljárásjog nem zárja ki, hogy a bűnösségét elismerő (így enyhébb büntetésre számító), de ártatlanságát is hangsúlyozó vádlott vallomását elfogadja a bíróság.[\[37\]](#)

A beismerő vallomás megtételével a vádlott lemond egy sor alkotmányban biztosított jogáról, így erre, és az előbb vázoltakra tekintettel, a beismerő vallomásokkal szemben támasztott alapvető követelmény az önkéntesség.

Önkéntesnek tekinthető a vádlott beismerése, ha az nem jogellenes kényszer eredménye, azaz állami hivatalnokok nem forszírozhatják a bűnösség beismerését olyan módon, hogy fizikai erőszakkal vagy pszichikai kényszerítéssel törjék meg a terhelt akaratát.[\[38\]](#) Megállapítható az önkéntesség hiánya, és a beismerés érvénytelensége, ha fizikai kényszer alkalmazásával kényszerítették, vagy ténylegesen bántalmazták a terheltet.

Az önkéntesség azonban nemcsak a fizikai vagy lelki kényszert foglalja magába, hanem ennél sokkal tágabb kört jelent. A bírói gyakorlatban széles

körűen került kifejtésre az a kérdés, hogy a vád tárgyává tett bűncselekménynek halálbüntetéssel fenyegetése, a vádlottat a kényszer erejével befolyásolja-e. Ezzel kapcsolatban eltérőek az álláspontok.[\[39\]](#)

Az egyik ügyben a kényszer vizsgálatának az volt az alapja, hogy a védő megfenyegette a terheltet, hogy amennyiben nem ismeri el bűnösségét, és nem fogadja el az ügyész ajánlatait, akkor nem vállalja el védelmét. Ebben az esetben negatív döntést hozott a bíróság, vagyis nem ismerte el ennek a ténynek kényszerítő hatását.[\[40\]](#) Holott köztudott, hogy a vádalkuban nagyon sok múlik a védőn, hiszen maga az ügyész is megvizsgálja, mielőtt alkuba bocsátkozna, hogy ki a vádlott védője.

Komoly kérdés az ügyészi bosszú kényszerítő ereje is, miszerint, ha a vádlott nem tesz beismerő vallomást, az ügyész az eredeti vád vagy akár súlyosabb vádpontokban is vádat emelhet. Ennek a kényszerítő erejével foglalkozott a *Berdenkircher v. Hayes* ügy, mely megállapította, hogy nem sérti a vádlott eljárási jogait, amennyiben az ügyész súlyosabb bűncselekmény miatt emel vádat.[\[41\]](#)

Stunz és Scott a híres szerzőpáros, a szerződéselmélet keretében, a szerződés egyik őstípusára hivatkozik a probléma megoldása érdekében, amikor is van kényszer a szerződés létrejöttékor, de az mégsem támadható meg.[\[42\]](#)

A beismeréssel szemben, az önkéntességen kívül támasztott alapvető követelmény, a tudatosság. Objektíven ezt a kategóriát sem lehet meghatározni, nem állíthatóak fel általános követelmények, ezért mindig a vádlottra vonatkoztatva kell eldönteni, az ő képességeit figyelembe véve kell megvizsgálni. A beismerés tudatosnak tekinthető, ha a jogok, és következmények pontos felismerése, azt a követelményt fejezi ki, hogy a vádlott a saját értelmi képességeinek figyelembe vételével, pontosan és részletesen felmérte a saját helyzetét, beismeréshez fűződő érdekét, a beismerés elmaradása esetén a bűnössége megállapításához fűződő hátrányosabb következményeket. Ezen kívül tudatának át kell fognia azt, hogy lemond a tárgyaláshoz való jogáról, és azt, hogy nem történik az ügyben bizonyítás.

A *Henderson v. Morgan* esetben, a vádlott egy 19 éves fiú, akinek intelligencia hányadosa lényegesen az átlag alatt volt, és bár beismerte bűnösségét az előre kitervelten elkövetett emberölésben, mégis a bíróság előtt azt állította, hogy nem akart sérelmet okozni az áldozatnak. A Legfelsőbb Bíróság annak ellenére, hogy a bűnösségét igazoló bizonyítékokat elfogadta, a vádlott beismerését alkotmányosan érvénytelennek minősítette. Arra hivatkoztak, hogy az iratok szerint sem a vádlott védője, sem az ügyész nem magyarázta el a vádlottnak, hogy a szándékosság lényeges eleme az általa elkövetett bűncselekménynek, így csak az eljáró bíró orvosolta ezt a mulasztást. A beismerés nem lehetett önkéntes sem, mert hiányzott a kellő tudatosság is.[\[43\]](#)

7. A beismerés elfogadása

Az alku folyamán létrejött megegyezést írásba kell foglalni, és jóváhagyás végett a bíróság elé kell terjeszteni. Jogszabály írja elő, hogy a bíró előkészítő ülésen köteles vizsgálni a megállapodás tartalmát. Arra nézve nem ad azonban a jogszabály eligazítást, hogy melyek azok a konkrét előfeltételek, amelyek fennforgását a bíróság vizsgálja, és amelyek megléte esetén az egyezséget elfogadja, illetve hiányuk esetén elutasítja. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság és a tagállamok Legfelsőbb Bíróságainak számos eseti döntése szolgál válaszul erre a kérdésre.

Vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a vádlott által beismert tények alaposak-e. Ahogy azt már korábban kifejtettem, a bíróság elfogadhatja a beismerést abban

az esetben is, ha azt olyan bűncselekmény vonatkozásában tette a terhelt, amit nem követett el. Ugyanakkor itt kell megjegyezni, hogy nincs az elfogadásra a bíróságnak semmilyen jogi kötelessége.^[44]

Részletesen a vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a közösség érdeke lehetővé teszi-e a vádalku elfogadását. Így különösen, ha a cselekmény tárgyi súlya kiemelkedő és a társadalom védelme érdekében, esetleg a közhangulat figyelembevételével, a vádalku alapján kiszabható büntetésnél lényegesen súlyosabb büntetés látszik szükségesnek, a bíróság elutasíthatja a megállapodást.

A bűnösség beismerésével a vádlott lemond számos alkotmányban biztosított jogáról. Amennyiben ez a cselekedete nem volt önkéntes, tudatos, vagy nem ismerte kellőképpen a beismerés jogkövetkezményeit, úgy ez a méltányos eljárás garanciájába ütközik, és ezért érvénytelen lesz.

8. A megegyezés megszegése

A vádalkut a jogtudományban, de egyes bírói ítéletekben is polgári jogi egyezséghez hasonlítják, az egyezségnek az egyik fél általi megszegése, a másik felet is felhatalmazza arra, hogy a „szerződéstől” elálljon. Azonban már a bírói ítéletek is rámutattak arra, hogy a megegyezés polgári jogi szerződéshez hasonlítható ugyan, a jóhiszemű eljárás elveinek az érvényesítése, a betartás kérdésében nem egyenlő mértékben terheli a feleket. A büntetőeljárás során ugyanis az ügyész és a vádlott nem lehetnek érdemben egyenrangúak. Több határozat is hangsúlyozta, hogy az egyezség minden eleméhez való ragaszkodás, elsősorban az ügyészt köti. Az ügyész ugyanis az államot képviseli, és mint az állam képviselőjével szemben az elvárhatóság foka is magasabb. Amennyiben vitatott a megegyezés betartása mindkét fél részéről, ebben a körben minden kétséget és bizonytalanságot a vádlott javára kell értékelni.

A vádlott akkor szegi meg elsősorban az egyezséget, ha nem ismeri be bűnösségét azokban a vádpontokban, amelyeket előtte kialkudtak; de mivel vállalhat egyéb kötelezettséget is, azok megszegése után ugyanúgy járnak szankciók. Említést kell még tenni a beismerés teljes visszavonásáról, mint

tulajdonképpen szerződésszegő magatartásról, melyhez különböző államoknak eltérő a viszonya. Némely állam büntetőeljárás jogát engedélyezi, mások feltételekhez kötik, míg egyesek megtiltják a bűnösség beismerésének visszavonását. A legtöbb állam meghatározza azt az időtartamot, amelyen belül a bűnösség beismerését még vissza lehet vonni. A büntetés kiszabása előtt azonban a terheltnek joga van a bűnösség beismerését visszavonni „*bármilyen méltányolható okból, kivéve, ha az ügyész bizonyítja, hogy lényegesen befolyásolná az ügy kimenetelét az a tény, hogy az ügyész alapos okkal bízott a bűnösség beismerésében.*”^[45] Amennyiben a vádlott követi el a szerződésszegést, úgy az ügyész jogában áll visszatérni az eredeti vádra, onnantól ugyanis ő sem köteles betartani az egyezséget.^[46]

Az ügyész szintén sokféle módon szegheti meg a megállapodást, elég, ha csak arra gondolunk, mire vállalhat kötelezettséget. Kötelességszegés lehet a részéről, ha nem olyan mértékű büntetés kiszabását kezdeményezi, vagy nem abban a büntetés-végrehajtási intézetben javasolja a terhelt elhelyezését stb. Az ügyész szerződésszegésének a következménye, hogy a vádlott visszavonhatja a beismerését. Ez azt eredményezi, hogy azt meg nem történtnek kell tekinteni, és nem lehet a vádlott ellen később felhozni, nemcsak hogy büntető, hanem polgári perekben sem.

A híres *Santobello* esetben, mondta ki a Legfelsőbb Bíróság, hogy az ügyész részéről a megállapodás gondatlan megszegése is feljogosítja a vádlottat, hogy korábbi vallomását visszavonja. Ebben az ügyben az ügyész két vádpont helyett egyben emelt vádat, és azt is megígérte, hogy nem tesz büntetés-kiszabási javaslatot a bíró előtt. Időközben azonban a vád képviselőjét másik ügyész vette át, aki figyelmen kívül hagyta a megállapodást és a legsúlyosabb büntetésre tett indítványt, amit a bíróság meg is ítél. A vádlott kérte a számára semmilyen előnyt nem jelentő vádalku érvénytelenítését. A bíróság ennek nem tett eleget, ezért a vádlott a Legfelsőbb Bírósághoz fordult, ahol egyhangú döntéssel jogtalannak ítélték az ügyész eljárását. Az indokolás az volt, hogy az ügyész az állam nevében jár el és az, hogy új ügyész veszi át a vádat, még nem jogosítja fel arra, hogy felrúgja az állam és a vádlott között szabályszerűen létrejött megállapodást. Az új ügyész szerződésszegését úgy kell tehát tekinteni, mintha azt az eredeti ügyész követte volna el.^[47]

A *Santobello* ügyben meghagyva a választás lehetőségét az eljáró bíróságnak, Douglas bíró párhuzamos véleményéből a következő derült ki: „*Ha a vádalkut*

az ügyész nem tartja be, az ítéletet érvényteleníteni kell, és az állami szinten eljáró bíróság döntse el, hogy: 1) elrendeli-e a vádalku végrehajtását, vagy 2) engedélyezi annak érvénytelenítését és elrendeli az eredeti vád szerint a tárgyalás megtartását.”[48]

9. Összegzés

Összességében megállapítható, hogy a vádalku esetén olyan eljárásról van szó, ahol a vádlott és az ügyész is elégedettek az végeredményként meghozott ítélettel. A jogi felelősségre vonás ugyanúgy megtörténik, csak érvényesül a jogalkalmazás ma is érvényes ígérete, amely szerint a beismerést enyhítő körülményként értékelik.

A többségi vélemény egyet ért azzal, hogy ha megtiltanák a vádalkut, előbb-utóbb újra be kellene vezetni, vagy visszatérne a régi gyakorlat, amikor még sub rosa, azaz titokban lehetett megegyezni. Az ügyek több mint 90%-a, ebben a formában kerül megoldásra, ami hatalmas terhet vesz le a bírók válláról, és a vádlott sem marad sokáig kétségek között az ügy kimenetele tekintetében.

II. Vádalkuk Magyarországon

Ami a magyar „*vádalkut*” illeti, megosztott a vélemény, hogy mely megoldások tartoznak ebbe a körbe. HERKE Csongor három jogintézményt sorol ide, nevezetesen a gyanúsítottal való együttműködést, a tárgyalásról lemondást és a Védelmi Program keretében kötött megállapodásokat.[49] SZILVÁGYI Attila ehhez képest vádalku jogintézményein a tárgyalás mellőzését is érti.[50] KERTÉSZ Imre és ERDEI Árpád a tárgyalás mellőzésében, szintén a vádalku csíráját vélik felfedezni, hozzá kell azonban tenni, hogy mindezt még a tárgyalásról lemondás bevezetése előtt teszik.[51] DÉRY Kinga egy cikkében vádalku I.-ként említi az együttműködő terhelttel való alkut, míg vádalku II.-ként, az amerikai megoldással sokkal több hasonlóságot mutató, „büntető parancsot” és a tárgyalásról lemondást.[52]

Ami a terminológia használatát illeti, a magyar szakirodalomban vita tárgya, hogy a „*vádalku*” kifejezés helyén való-e. BÓCZ Endre egyik cikkében, Erdei Árpáddal egyetértve, egyenesen ostobának és félrevezetőnek titulálja a fogalmat, de megjegyzi, hogy az elnevezés elleni küzdelem csak céltalan „*szélmalomharc*” lenne, így jobb, ha beletörődünk, hogy van.[53] Korábban, egyik fordításában a védekezési alku kifejezést használta, ami mind az angol jelentést, mind a jogintézmény eljárásjogi lényegét hívebben tükrözi. A *vádalku* kifejezés elterjedését azzal magyarázza, hogy ez a magyar fül számára sokkal inkább meggyerő.[54]

Az együttműködő terhelttel szemben a büntetlenség felajánlása a többségi vélemény szerint még idézőjelben sem nevezhető *vádalkunak*. [55] Ennek alátámasztására hozzák fel, hogy az amerikai *vádalkut* nem a rendőrség köti, és célja elsősorban az eljárás gyorsítása és nem egy „*magasabb bűnüldözési érdek*” elérése.[56] Ebben az esetben tehát sem vádról, sem alkudozásról nem beszélhetünk. HACK Péter szerint a büntetlenség felajánlását olyan nagyvonalú dolog *vádalkunak* nevezni, mintha egy pohárra azt mondanánk, hogy asztal, vagyis semmi rokonságot egymással nem mutatnak.[57] A TREMMEL-féle tankönyv az együttműködő gyanúsítottal történő feljelentés elutasítását és a nyomozás megszüntetését, „*nyomozási alkuként*” említi, amivel a magam részéről tökéletesen egyetértek, hiszen a jogintézmény lényegét ez sokkal inkább kifejezi.[58]

A tárgyalásról lemondás, mint a másik magyar „*vádalkuként*” ismert jogintézmény, bár többek szerint számos rokon vonást mutat az amerikai „*nagytestvérrel*”, [59] de teljes mértékben ez sem azonosítható azzal. HACK előbbi hasonlatánál maradva, olyan a tárgyalásról lemondás *vádalkuhoz* való viszonya, mintha a pohárra azt mondanánk, hogy kancsó.[60] A 2009. évi LXXXIII. törvénnyel a jogalkotó azonban lényegi újításokat eszközölt a jogintézménnyel kapcsolatban, melynek következtében felülvizsgálatot érdemel, hogy tartható-e még mindig az a kijelentés, hogy Magyarországon „*vádalku*” nem létezik. A módosított szabályok indokolása következetesen tagadja, hogy *vádalkuról* lenne szó, de vajon tényleg nem ad-e az új szabályozás egy olyan értelmezési lehetőséget, ami valóban alkut, és ráadásul éppen a vádról való alkut eredményezheti? A továbbiakban a „*vádalku*”-elnevezéssel kapcsolatos vitákon felülemelkedve, csak a lemondás a tárgyalásról szabályainak ismertetésére és az előbbi kérdés kutatására szorítkozok.

A tárgyalásról lemondásban, avagy a magyar „*vádalkuban*”, büntető eljárásjogunk egy relatíve fiatal jogintézményét tisztelhetjük, ennek ellenére már „*történeti*” hagyományokkal dicsekedhet. Az 1999. évi CX. törvény 113. §-a iktatta be, és 2000. március 1-jei hatállyal alkalmazható ez a külön eljárás a magyar jogban.[\[61\]](#) A gyakorlatban azonban nem örvendett túlzott népszerűségnek, ezért a jogalkotó megfontolta a jogintézmény hatékonyabbá és népszerűbbé tételének lehetőségeit, és átdolgozta szabályait.[\[62\]](#) Ezzel az amerikai „*charge bargaining-re*” is sokkal inkább emlékeztető jogintézmény jött létre, melynek központi kelléke az ügyész és a terhelt között létrejövő írásbeli megállapodás.

A tárgyalásról lemondás egy konszenzuális eljárás, hiszen alkalmazásához a vád és a védelem beleegyezésére van szükség.[\[63\]](#) A jogintézmény lényegi elemei: a vádlott beismerése, valamint a vádlott és az ügyész konszenzusa alapján létrejött megállapodás, melynek következtében a vádlott lemond azon alkotmányos jogáról, hogy az ügyében bíróságon bizonyítás folyjék. Elvileg az eljárás lehetőséget teremt arra, hogy a bíróság akár egy órán belül döntsön egy-egy olyan büntetőügyben, melynek tétje nyolc évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény. Kétségtelenül többlet terhet jelent az ügyészeknek, de ezt ellensúlyozza, hogy egyetlen nyilvános ülésen befejeződhet az ügy, ami az ügyész számára is ugyancsak időnyereség.[\[64\]](#)

1. Történeti ízelítő

A jogintézmény bevezetését nem egyértelmű lelkesedéssel fogadták honatyáink.[\[65\]](#) Ugyanakkor a szakmai közvélemény is fenntartásait hangsúlyozta vele kapcsolatban. Elsődlegesen az ártatlanság védelmének sérelme és a nem egyenlő elbírálás miatti aggodalmaknak adtak hangot a kritikusok. A vádlottnak ugyanis két lehetősége volt, vagy együttműködött, vagy nem, és fennállt annak a veszélye, hogy a makacsul nemet mondó terhelt súlyosabb büntetést kap, míg az együttműködést intézményesen jutalmazták.[\[66\]](#)

Bevezetésére az új Be. kodifikációs munkálatai során szem előtt tartott egyik fontos prioritás hatására került sor, miszerint az eljárás egyszerűsítés egy fontos érdek, mely egy új büntetőeljárás törvényben, új megoldások bevezetését sürgeti.^[67] A jogintézmény alkalmazásának négy konjunktív feltétele volt. Először is az ügyész indítványozhatta, nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmények esetén, amennyiben a terhelt lemondott a tárgyaláshoz való jogáról és beismerő vallomást tett. A terheltnek felajánlott kedvezmény a büntetés kiszabásában rejlett, ugyanis a Btk.-ban meghatározott alacsonyabb büntetési tételekkel került sor a szankció alkalmazására.

Az elmúlt mintegy tíz év tapasztalata azonban azt mutatta, hogy nem vert mély gyökeret és nem lett túl népszerű a jogintézmény hazánkban. Ennek oka talán már a bevezetése körül is fennálló vitáknak tulajdonítható, de az is bizonyos, hogy a jogintézmény a kezdetekben kézzel fogható hibákban szenvedett, mely a hatékony alkalmazása elé akadályokat gördített.

A Btk. 72. §-a alapján ugyanis nem volt lehetőség próbára bocsátás alkalmazásának az eljárás keretében. Az indoka ennek az volt, hogy már a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett miatt is csak különös méltánylást érdemlő esetben engedélyezi a törvény a próbára bocsátást, ezt a plusz kedvezményt itt már nem tartotta indokoltnak a jogalkotó.^[68] Ugyanezzel érveltek amellet, hogy kizárt volt a felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazása is, de csak a Btk. 87/C. § a) és b) pontja esetén.

Ez a gyakorlatban problémát okozott, ami abból adódott, hogy a felfüggesztett szabadságvesztés lehetősége számos bűncselekményt érint. Ezeknél a bűncselekményeknél az eredeti koncepció alapján, sok esetben eleve kizárt a tárgyalásról lemondás alkalmazása, ugyanis nem lehet kedvezőbb a terheltnek ha végrehajtandó szabadságvesztést kap, mintha több év végrehajtásában felfüggesztettet. Így valószínű sokan ezen jogszabályi anomáliának köszönhetően sem mondtak le a tárgyalás tartásának jogáról.

Erre a jogszabályból eredő viszontagságra a jogalkalmazás viszonylag hamar, egy konkrét ügy kapcsán felfigyelt. Ennek az eredménye, hogy a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság abból a megfontolásból, hogy a

problémával érintett bűncselekmények száma igen magas, egy jogszabály módosításra tett indítványt.[69] A 2003. évi II. törvény a Btk. fent említett rendelkezéseit hatályon kívül helyezte, vagyis lehetőség nyílt mind próbára bocsátás, mind felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazására a tárgyalásról lemondás keretei között is. Ez azonban csak az elvi lehetőséget jelentette és nem azt, hogy a gyakorlatban ne lennének még mindig kérdések az alkalmazásukkal kapcsolatban.[70] Gyakorlati problémát jelent például, hogy a próbára bocsátás feltételeinek a vizsgálatánál a leszállított büntetési tételeket kell-e figyelembe venni, vagy a bűncselekménynek a Btk. különös részében megállapított büntetési tételeit.[71]

A kezdeti nehézségek leküzdése ellenére a jogintézmény nem lett népszerűbb, országos átlagban a vádlottak kevesebb, mint 1%-a mond le a tárgyalás tartásának jogáról. Valamivel többen vannak azok, akik a vádemelés előtt mondtak le, mint azok, akik ezt a vádirat közlésétől a rendelkezésre álló 15 napon belül tették meg. 2009-ben ezt a népszerűtlenséget kiküszöbölendő, egy új megoldás kidolgozására szánta el magát a törvényhozó, az új elemek beépítésén túl, a régi alapokat is megőrizve.

2. Tárgyalásról lemondás ma

2. 1. Alkalmazásának általános feltételei

A Be. XXVI. fejezete alapján, a tárgyalásról lemondás alkalmazásának feltételei a következők:

- az elkövetett bűncselekmény nyolc évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő;
- a terhelt a bűnösségre is kiterjedő, ténybeli feltáró jellegű beismerő vallomást tett;[72]
- a terhelt a tárgyalás tartásának jogáról lemond;
- a terhelt és az ügyész között egy írásbeli megállapodás jön létre;

- az ügyész indítványozza a bíróságnak az ügy nyilvános ülésén történő elbírálását.

Amikor az ügy a bíróság elé kerül, a fenti szempontokat figyelembe véve dönthető el, hogy van-e helye a nyilvános ülésen való döntésnek. Addig, amíg az amerikai vádalku a bűncselekmény súlyára való tekintet nélkül alkalmazható, addig hazánkban a jogalkalmazónak vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a bűncselekmény súlyát tekintve, megfelel-e a törvényi követelményeknek. Etekintetben a Btk. különös részében egyes tényállásoknál szereplő büntetési tételek jelentik a kiindulási alapot, mely objektíve eldönthető. A büntetési tétel azonban arra enged következtetni, hogy nem kifejezetten a csekély súlyú bűncselekmények megoldását hivatott elősegíteni a jogintézmény.

Ezt követően vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a terhelt tett-e beismerő vallomást. Ezzel szemben szigorú követelményt támaszt a hazai jog, hiszen nem elég ténybeli, feltáró jellegűnek lenni, hanem a bűnösségre is ki kell terjednie. A „*nolo contendere*” vagy „*non vult*” nyilatkozatokhoz hasonló intézmény hazánkban teljesen elképzelhetetlen lenne. A beismerő vallomást a terhelt megteheti akár az első gyanúsított kihallgatásakor, vagy a nyomozás során bármikor. Az a vádlott sincs kizárva a lemondásos eljárás kedvezményéből, aki a nyomozati szakban nem tesz vallomást, ugyanis a törvény lehetővé teszi, hogy a vádirat kézbesítését követő 15 napon belül a vádlott az ügyésznél jelezze, hogy az eljárás adta kedvezményekkel élni kíván.[\[73\]](#)

A vádlottnak *expressis verbis* le kell mondani a tárgyalás tartásának jogáról, mely az Alkotmányban és emberi jogi egyezményekben is garantált alapjog. Ezzel azonban nem zárja ki magát abból, hogy bíróság előtt megjelenhessen, beismerő vallomásának önkéntességéről és hitelt érdemlőségéről a független, pártatlan bíróság meggyőződhesen, és végül a szankciót a bíróság alkalmazza.

Az új szabályozás sajátossága a felek közötti megállapodás szükségessége. Ezzel szemben, az amerikaihoz hasonlóan az írásbeliséget követeli meg a jogalkotó, valamint rögzíti a megállapodás kötelező tartalmi elemeit. A Be. 534. § (1) bekezdése alapján a megállapodásnak tartalmaznia kell a terhelt által beismert cselekmény leírását, a Btk. szerinti minősítését, az ügyész és a terhelt nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy milyen nemű és mértékű, illetőleg tartamú

büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul. A megállapodásban a büntetés, illetve intézkedés mértékének, tartamának alsó és felső határát kell rögzíteni.

A megállapodás Be.-ben felsorolt tartalmi elemeiből, a sorok között olvasva, felvetődik egy eddig új értelmezési lehetősége a jogszabálynak. A Be. a megállapodás kötelező tartalmi elemévé teszi a bűncselekmény leírását, amiből akár arra a következtetésre is juthatunk, hogy az ügyész és a védő, illetve a vádlott között, amennyiben mindannyian úgy akarják, alku folyhat a bűncselekmény tényállását illetően. A megállapodás ugyanis a felek konszenzusán alapul, és ebből az is következik, hogy megállapodás csak akkor körvonalazódhat, ha a felek a tényállás tekintetében is kompromisszumra jutottak. A lemondás a tárgyalásról korábbi szabályai alapján ilyen, a tényállásra is kiterjedő alkura egyértelműen nem volt lehetőség. A jelenlegi szabályozás ebben az értelmezésben, utat nyithat egy az amerikai vádakúra sokkal inkább hasonlító jogintézmény kialakulása felé.[\[74\]](#)

Mivel járna ennek az értelmezésnek a meghonosodása? Lemond-e, illetve lemondhat-e az állam a büntető igény érvényesítésekor az anyagi igazságról, a manapság prioritást élvező eljárás gyorsításának érdekében?

A büntetőeljárás klasszikus és központi feladata a tényállás felderítése, az anyagi igazság feltárása. Mi azonban az igazság- tette fel a kérdést, a közelmúltban egy büntetőeljárás konferencián ERDEI Árpád.[\[75\]](#) Történészek, filozófusok, jogászok évezredek óta foglalkoznak sikertelenül a válaszadással. Az előbbi szerző is, saját bevallása alapján „*dolgavégezetlenül*” ért tanulmánya végére, hiszen a címben feltett kérdést nem sikerült megválaszolnia.[\[76\]](#)

Mindannyian tudjuk, hogy a valóságban megtörtént eseményeknek csak az emberi tudatban való leképeződését ismerhetjük meg a büntetőeljárás anyagi igazságaként. A bizonyítékok bizonyító ereje sok esetben relatív, különösen és bizonyítottan a személyi bizonyítási eszközök valóságtartalmát külső és belső tényezők torzítják.[\[77\]](#) Az is relatív, hogy a külső és belső tényezők által már torzított tanú vagy vádlotti vallomásokból, mi az, amit az előítéletekkel vagy sztereotípiákkal befolyásolt bíró, az igazságról való meggyőződésésként elfogad.[\[78\]](#) Ez alapján teljesen egyértelmű, hogy a valóságban megtörtént

eseményeknek a büntetőeljárás során történő rekonstruálása meglehetősen viszonylagos.

Ilyen körülmények között joggal vetődik fel a kérdés, hogy vajon jelenti-e a tárgyalásról lemondás, egyben az igazságról való lemondást is, főként akkor, ha a büntetőeljárásbeli igazság meglehetősen relatív. Avagy éppen az alku adja annak a reális terepét, hogy a bűncselekmény elkövetéséhez időben minél közelebb, egy mindenki elégedettségét szolgáló és mindenki számára igazságosnak tartott ítélet szülessen? Avagy nem jár-e mindenki jobban, ha a vád és a védelem megállapodnak a tényállás tekintetében is, ezzel megkímélve az eljárás résztvevőit a meglepetésektől? Mentésítve az ügyészt a bizonyítási nehézségektől, megkímélve a vádlottat a bizonytalan büntetéstől, a tanúkat a hosszas, időigényes és kellemetlen hatóságok előtti megjelenésektől. Nem beszélve a bíróság tehermentesítéséről, hiszen az ügyek elhúzódásának okai túlnyomórészt a tárgyalási szakhoz kapcsolódnak.^[79] Ezzel az alkunak egy szélesebb terepe nyílna meg hazánkban, hiszen a tényállásban való megállapodás lehetősége érinthetné adott esetben a bűncselekmény minősítését is, mely büntetés kiszabás szempontjából nem elhanyagolható tényező.

Ugyanakkor - véleményem szerint - mégha el is fogadjuk, hogy a valósághoz legközelebb álló anyagi igazság feltárására, megnyugtatóan csak bírósági tárgyaláson kerülhet sor, mégsem jelentené az igazságról való lemondást a jogintézmény alkalmazása, éppen a bíróságnak biztosított azon jogosultság miatt, hogy konkrét ügyben, ha úgy ítéli meg, akkor a rendes eljárás kereteibe terelheti az ügyet. Így az alkuban megmutakozó kedvezmény megfelelően ellensúlyozásra kerülne, hiszen jogállami keretek között alappal bízhatunk független, pártatlan bíráink józan ítélő képességében.

Amennyiben el is fogadjuk a fenti értelmezést, miszerint a tényállásról folyhat egyezkedés, azt mindenképp látnunk kell, hogy az ügyész még így sem kerül olyan kiváló alku pozícióba, mint amerikai kollegája. A terheltnek nyújtott kedvezmény a beismerő vallomásért cserébe, a leszállított büntetési tételekkel történő büntetés kiszabás. A jogalkalmazó keze ebben az esetben meg van kötve, hiszen a Btk. vonatkozó rendelkezései ezt a kedvezményezett büntetés kiszabást, legalábbis szabadságvesztés büntetés esetén, szigorú keretek közé szorítják. Ez konkrétan azt jelenti, hogy az öt évet meghaladó, de nyolc évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt három évet, a három évet meghaladó, de öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő

bűncselekmény miatt a két évet, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a hat hónapot nem haladhatja meg a kiszabott büntetés.[\[80\]](#)

Az ügyész tehát nem mentesíthet a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól, nem tehet ígéretet a büntetés végrehajtás tekintetében, nem ígérhet semmit a vádlott más, folyamatban lévő bűncselekményével kapcsolatban, illetve amennyiben ezeket mégis megteszi, azt legfeljebb a gyakorlatban „*gentlemen’s agreement*” formájában teheti, de semmiképp nem a tárgyalásról lemondás keretei között.

Bárhogy is alakuljon a gyakorlat, a legalitás elve alapján berendezkedett országban nehezen tudunk elképzelni egy a tényállásra is kiterjedő alkut magába foglaló jogintézményt. Ezt az értelmezési lehetőséget, de legalábbis a vádalku létezését, tagadja a jogalkotó is a jogszabály magyarázatakor. FANTOLY Zsanett egy tanulmányában kritikai élel jegyzi meg, hogy a büntetőjog és a jogbiztonságba vetett bizalom kijátszásával lenne egyenértékű, ha legitimálnánk a „*charge bargainingnek*” azt a formáját, miszerint az egyezés az enyhébb minősítést tartalmazó vádon alapulhatna.[\[81\]](#)

Mégha a fenti értelmezési lehetőséget, mint a magyar büntetőjogi és büntető eljárásjogi hagyományokkal ellentétes megoldást, elméleti síkon el is utasítjuk, de abban az esetben, ha azt a gyakorlat elfogadja és alkalmazza, ha nem is a klasszikus, amerikai értelemben vett vádalku körvonalazódik, de már egyértelműen a vádról, a tényállásról folyik majd az alku. Ebben a formában pedig már nem is olyan merész ötlet ezt a jogintézményt vádalkuként emlegetni.

Az új szabályozás rögzíti, hogy kizárt a jogintézmény alkalmazása, ha a bűncselekményt a terhelt bünszervezetben követte el, vagy bűncselekménye halált okozott. Szintén az új szabályozásnak köszönhető az a rendelkezés, mely a sértett jogait igyekszik maximálisan szem előtt tartani azzal, hogy kötelezővé teszi a polgári jogi igényről való döntést.[\[82\]](#) A Be. 535. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a polgári jogi igényt a bíróság nem utasíthatja el. Ez a rendelkezés véleményem szerint félreértésre adhat okot. Feltételezhetően a jogalkotó szándéka az volt, hogy a bíróságnak mindenképpen döntenie kell a sértett igényéről, és azt nem utasíthatja polgári ügyekkel foglalkozó bírói tanács

elé. A jelenlegi szabályozás viszont, szó szerinti értelemben azt jelenti, hogy mindenképpen helyt kell adni a sértett polgári jogi igényének, még akkor is, ha azzal a bíróság nem ért egyet. Ez pedig nyilvánvalóan nem lehetett a jogalkotó szándéka.

Az eljárás alkalmazása elé az sem gördít akadályt, amennyiben egy terheltnek több bűncselekményéről van szó, sőt az sem, ha több terhelt egy vagy több bűncselekményét kell egy eljárásban elbírálni.[\[83\]](#) Természetesen ilyenkor a fenti feltételek meglétét terheltenként és bűncselekményenként is egyenként kell megvizsgálni.[\[84\]](#) Az, hogy a törvény lehetőséget ad arra, hogy több vádlottas, vagy halmazatban lévő bűncselekmények miatt is lehetőség nyílik az eljárásra, arra enged következtetni, hogy nem csupán az egyszerű ügyek tipikus elintézési formájának szánja a tárgyalásról lemondásos eljárást a jogalkotó.

2. 2. Az alkalmazás különös (kivételes) feltételei[\[85\]](#)

Az eljárás különös alkalmazási feltételei az együttműködő terhelt esetében érvényesülnek.[\[86\]](#) Egy érdekes, a két magyar „vádalku” típusú jogintézményből összegyúrt és sajátosan kombinált megoldással találkozunk jelen esetben. Lényege, hogy együttműködő terhelttel szemben szigorúbb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény elkövetése mellett is van lehetőség az eljárás alkalmazására. Annak ellenére, hogy általában a jogalkotó kizárta a bűncselekményt bünszervezetben elkövető terheltet a lemondásos eljárás kedvezményeiből, egy kivételes esetet hozott létre azon a megfontoláson, hogy a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés jegyében, erősebb társadalmi érdek fűződik a szervezett bűnözésből eredő károk csökkentéséhez és a bünszervezetek felszámolásához.[\[87\]](#)

Ezen rendelkezések értelmében, aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el, és az adott ügy vagy más büntetőügy felderítésében a hatóságokkal jelentős mértékben együttműködik – és valamilyen oknál fogva nem került sor vele szemben a feljelentés elutasítására vagy a nyomozás megszüntetésére[\[88\]](#) – 8 évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő cselekmények esetén is alkalmazható a külön eljárás.

Ez a megoldás igyekszik azokat az együttműködésre hajlandó elkövetőket információszolgáltatásra rábírni, akik kimaradtak a büntetlenség felajánlásának kedvezményéből.^[89] Amennyiben 8 évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő cselekményt követtek el, a kedvezmény, hogy a Btk.-ban meghatározott büntetési tételkeret között kerülhet sor velük szemben büntetéskiszabásra, a büntetési tétel kétszeresének a figyelembe vétele nélkül.^[90] Emellett a terhelt mentesül az egyéb hátrányos következmények alól is, amit a törvény a bűnszervezetben történő elkövetéshez fűz. Amennyiben a terhelt mérlegre teszi, hogy az általános esethez képest, a kiszabható büntetésének a maximuma a felére fog csökkenni, és ráadásul mentesül az egyéb hátrányos következmények alól,^[91] azt hiszem mondhatni, nagyon sok előnye fűződik az együttműködéshez.

A lemondásos eljárás különös változataként, ez a megoldás áll a legközelebb az amerikai vádalkuhoz,^[92] azzal a különbséggel természetesen, hogy a jogalkalmazók ebben az esetben is szigorúan a törvény által determinált alku pozícióba kerülnek.

2. 3. Az ügyész eljárása

A nyomozó hatóság és az ügyész közös tevékenysége az, hogy az eljárásra alkalmas ügyeket kiszűrjék, és ennek lehetőségéről a terheltet tájékoztassák.^[93] A kezdeményezés joga azonban a terheltet is megilleti, egészen a vádirat kézbesítésétől számított 15 napig, etekintetben vitathatatlanul kiemelkedő szerepe lehet a védőknek, hogy a védenőiket erről a lehetőségről tájékoztassák.

Az ügyész, különösen a terhelt személyének és az elkövetett bűncselekménynek a figyelembevételével, dönthet az eljárás alkalmazásáról,^[94] de nincs erre vonatkozóan semmi kötelessége.^[95] A döntés meghozatalára, vagyis a nyomozati anyag megvizsgálására az új szabályozás szerint az iratok megérkezésétől számítottan 30 napja van.^[96] Abban az esetben, ha nem ért egyet a terhelti felvetéssel, erről a bíróságot nem tájékoztathatja.^[97] Ha azonban az előbbieket figyelembevételével úgy dönt, hogy a terhelt indítványát elfogadja, az erről szóló határozat meghozatalát követő 30 napon belül vádat emel.

Amennyiben az ügyész és a terhelt egyetért az ügy ebben a formában történő lezárásával, az ügyész meghallgatja a terheltet. A gyakorlat fogja eldönteni, hogy az ügyész hagy-e beleszólási jogot a védelemnek a tényállás alakításába, avagy közli vele a cselekmény leírását, a Btk. szerinti minősítését és a kiszabandó büntetés mértékét. Ez utóbbi esetben úgy is mondhatnánk, hogy az ügyész egyoldalú ultimátumot ad, melyben megjelöl egy keretet, amit a védelem vagy elfogad, vagy nem.

A magyar jogalkotó kényesen ügyelt arra, hogy az „ügyészbíráskodás” megteremtésének vádjával ne illethessék. Legalábbis a látszatát megőrizte annak, hogy a büntetéskiszabás a bíróság feladata maradjon. Az írásbeli megállapodás ugyanis, kizárólag a felek által tudomásul vett joghátrány alsó és felső határát jelöli meg, meghagyva a végső döntés lehetőségét a bírónak.[\[98\]](#)

Az ügyész kötelessége tájékoztatni a terheltet, hogy inentől kezdve kötelező a védő jelenléte, ha a terheltnek nincs védője, és ezt igényli, védőt rendel ki, és gondoskodik arról, hogy az megismerhesse a nyomozás iratait. A védőnek ebben az új helyzetben felértékelődhet a szerepe, hiszen a feleknek a szankció és akár a tényállás tekintetében közös nevezőre kell jutni. Elképzelhető, hogy a gyakorlatban egy tényleges jogszabályi keretek közé szorított alku indul majd meg a védő és az ügyész között. A gyakorlat fogja egyértelműen eldönteni, hogy mennyiben ad beleszólási jogot a büntetés mértékének kialakításakor az ügyész, illetve mennyiben mer az ügyésszel ügyfele érdekében szembeszállni a védő. Félő, hogy egységes jogalkalmazásra nem számíthatunk, hiszen az ügyész-védő személyes ismeretsége, adottságaik, rátermettségük fogja meghatározni az alkut és annak terjedelmét. Véleményem szerint az alkura való hajlandóság és képesség meglehetősen szubjektív tényezőkön múlik, így egyes ügyészségek gyakorlata között nagy különbség várható.

Megvan annak a veszélye is, hogy az ügyész „*hatalmi túlsúlyából*” kiindulva, az alku, az ügyész egyoldalú ajánlatává válik. Holott a megállapodás sajátossága egyértelműen az lenne, hogy mindkét szerződő fél érdekeit tartsa messzemenőkéig szem előtt.

Amennyiben mégis kompromisszum jön létre a felek között, a megállapodást írásba kell foglalni. Ennek jogi természete, hogy a lemondásos eljáráson kívül joghatás kiváltására nem alkalmas. Ez az írásbeli megállapodás képezi a vádemelés alapját, hiszen az ügyész a megállapodásban foglaltakkal azonos tényállás és minősítés miatt emel vádat, és indítványt tesz az ügy nyilvános ülésen történő lezárására és a megállapodásban szereplő szankció alkalmazására. Az ügyész a vádirattal és a nyomozás irataival együtt a megállapodást is benyújtja a bíróságnak.

Garanciális jellegű, hogy az ügyész a már megtett indítványát nem vonhatja vissza.^[99] Amennyiben ezt megtehetné, az sértené a későbbiekben a bírósággal szemben támasztott függetlenség, pártatlanság elvét. Két esetben a törvény mégis ad ez alól a szabály alól kibúvót, nevezetesen ha az ügyész úgy látja, hogy a vádlott súlyosabb bűncselekményben, illetve más bűncselekményben is bűnös.^[100] Ennek a magyarázata, hogy esetleg a másik vagy súlyosabb bűncselekmény vonatkozásában a terhelt nem tett beismerő vallomást, vagy a büntetési tétel a nyolc évet meghaladja, vagyis nem áll fenn az eljárás alkalmazásának valamelyik feltétele. Ebben az esetben az ügyész tárgyalás tartását kéri.

2. 4. A bíróság eljárása

A terhelt lemond a tárgyalás tartásának jogáról és arról, hogy a bíróság előtt ügyében bizonyítás folyjon, de ezzel együtt nem mond le arról, hogy büntetőjogi felelősségét bíróság állapítsa meg, és szabjon ki vele szemben büntetést.^[101] A bíróság amennyiben egyetért a felek megállapodásában foglaltakkal, vagyis a tényállással, a minősítéssel, az ügyész által indítványozott büntetés, illetőleg intézkedés nemével, mértékével, akkor az ügyet a bírósághoz érkezést követő 60 napon belül nyilvános ülésre tűzi.

A bíróság ebben az esetben egyesbíróként jár el. Az eljárás egyszerűsége indokolja ezt, hiszen itt a bírónak sokkal egyszerűbb és kevesebb a feladata. A bűnös már megvan, nem kell bizonyítást lefolytatni, ugyanis kizárólag a terhelt vallomása és a nyomozás során begyűjtött bizonyítékok alapján születik döntés. Sokkal nagyobb felelősség hárul az ügyészre, akinek feladata, hogy a bírói döntést megkönnyítő, minőségi nyomozati anyagot bocsásson a bíróság rendelkezésére.^[102]

A vád és az indítvány ismertetését követően, a bíró tájékoztatja a vádlottat a tárgyalásról lemondás és a beismerés következményeiről.[\[103\]](#) Ezt követően felhívja, hogy nyilatkozzék, lemond-e a tárgyalásról, illetőleg bűnösségét beismeri-e. A nyilatkozat megtétele előtt azonban tanácskozhat védőjével. Ha a vádlott a tárgyalásról lemond, a bíró megállapítja a nyilvános ülés lefolytatásának lehetőségét. Ekkor a bíróság előtt még egyszer megtörténik a vádlott kihallgatása, amennyiben a bíróság nem lát alapot a tárgyalásra utalásra, a büntetéskiszabási körülményekre is kihallgatja a terheltet.[\[104\]](#) A vádlott kihallgatását követően az ügyész és a védő felszólalhat. Amennyiben a bíróság úgy ítéli meg, hogy a konszenzus létrejött a felek között, a vádirattal egyező tényállást állapít meg, és a terhelt bűnösségét megállapítja a vádirati minősítés szerint. Ezt követően nem marad más hátra, mint az írásbeli megállapodásban szereplő büntetési tétel keretei között, a tényleges szankció meghatározása.

KIRÁLY Tibor professzor szavaival élve, a tárgyalásról lemondás nem „szükségképpen” útja az igazságszolgáltatásnak, még akkor sem, ha úgy tűnik, hogy konszenzus áll fenn a felek között.[\[105\]](#) A bíróság a látszólagos egyetértés esetén is köteles vizsgálni, hogy a vádlott beismerése nem tévedésen, vagy jogellenes kényszeren alapul-e, és ha „*konszenzushibát*” vél felfedezni, kötelező tárgyalásra utalni az ügyet.

Ennek megfelelően tárgyalásra utalás történik:

- ha a vádlott a vallomástételt a tárgyaláson megtagadja;
- a terhelt beszámítási képessége,[\[106\]](#) beismerésének önkéntessége, vagy hitelt érdemlősége iránt ésszerű kételyek merülnek fel;[\[107\]](#)
- a vádlott vallomása a nyomozás vagy az ügyész előtt tett vallomásától lényegesen eltér;
- ha a vádtól eltérő súlyosabb minősítés látszik megállapíthatónak.

A perorvoslat lehetősége Alkotmányban biztosított alapjog, mely elvileg korlátozhatatlan, de jelen esetben az eljárás sajátosságaiból fakadóan, a törvény maga korlátozza a vádlott és az ügyész fellebbezési jogát is. A bűnösség

megállapítása, a váddal egyező tényállás, és a vádirati minősítéssel egyező minősítés, valamint a vádirat keretei között meghatározott büntetés, illetőleg az intézkedés neme, mértéke, tartama miatt nincs helye fellebbezésnek. Ez természetesen az eljárás konszenzuális jellegével magyarázható, hiszen ezek képezik a megállapodás tárgyát, mellyel a felek minden fenntartás nélkül egyetértenek.

Speciális rendelkezés vonatkozik a másodfokú eljárásra is. A másodfokú bíróság, amennyiben észleli, hogy törvényi előfeltételek hiányában került sor az eljárás lefolytatására, hatályon kívül helyezheti a határozatot, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasíthatja.[\[108\]](#) Amennyiben az ügyész a büntetés súlyosításáért fellebbez, a bíróság ekkor sem lépheti túl a Btk. 87/C. §-ban meghatározott büntetési tétel felső határát, mivel az ügyész csak ehhez a kerethez képest találhatja túl enyhének a kiszabott büntetést és nem a bűncselekményhez képest, ellenkező esetben értelmét vesztené az egész külön eljárás. Korlátozott továbbá a bizonyítás másodfokon, hiszen csak abban a terjedelemben vehető fel bizonyíték, amilyen mértékben azt az első fokú bíróság is megtehetette.[\[109\]](#)

2. 5. Tapasztalatok

Az eddigi statisztikák igen csekély alkalmazási kedvről árulkodnak. A 2008-as évet szemügyre véve összességében a vádlottak kevesebb, mint 0,5%-ánál alkalmazták a lemondásos eljárást, de volt olyan megye is, ahol egy vádlottnak az ügye sem fejeződött be ebben a formában.[\[110\]](#)

A tárgyalásról lemondások alakulása megyénként 2008-ban

Megyék	Vádirattal megvádolt személyek száma	ebből vádlottak száma					
		akik a vádemelés előtt lemondtak a tárgyalásról		akik a vádemelést követően lemondtak a tárgyalásról		akikkel szemben első fokú határozat született	
		száma	%	száma	%	száma	%
Főváros	17 742	15	0,08%	10	0,06%	20	0,11%
Baranya megye	3 126	13	0,42%	14	0,45%	15	0,48%
Bács-Kiskun megye	4 155	196	4,72%	11	0,26%	181	4,36%
Békés megye	2 386	0	0,00%	3	0,13%	2	0,08%

Borsod-A-Z megye	7 525	7	0,09%	5	0,07%	12	0,16%
Csongrád megye	3 502	4	0,11%	6	0,17%	6	0,17%
Fejér megye	2 174	6	0,28%	1	0,05%	6	0,28%
Győr-M-Sopron megye	3 249	0	0,00%	1	0,03%	1	0,03%
Hajdú-Bihar megye	4 607	8	0,17%	13	0,28%	19	0,41%
Heves megye	2 240	2	0,09%	1	0,04%	3	0,13%
Jász-N-Szolnok megye	3 346	14	0,42%	1	0,03%	14	0,42%
Komárom-E megye	3 138	22	0,70%	1	0,03%	21	0,67%
Nógrád megye	1 864	2	0,11%	9	0,48%	5	0,27%
Pest megye	8 357	22	0,26%	2	0,02%	23	0,28%
Somogy megye	1 694	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Szabolcs-Sz-B megye	6 582	3	0,05%	5	0,08%	8	0,12%
Tolna megye	1 937	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Vas megye	1 687	16	0,95%	6	0,36%	22	1,30%
Veszprém megye	2 982	0	0,00%	1	0,03%	1	0,03%
Zala megye	2 131	34	1,60%	7	0,33%	37	1,74%
Összesen	84 424	364	0,43%	97	0,11%	396	0,47%

Forrás: A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység főbb adatai 2008. 17-18. o.

A legutóbbi törvénymódosítás lényegi újdonsága a felek között létrejövő írásbeli megállapodás. Az ügyész azonban csak javaslatot tesz, és ami a szankciót illeti, egy minimum és maximum értéket jelöl meg, melyen belül a bíróság szabadon mozoghat. A büntetés, amennyiben szabadságvesztésről van szó, továbbra is a Btk. 87/A. és 85/C. §§ alapján kerülhet meghatározásra. Ezen a ponton tehát a korábbi szabályozáshoz képest változás nem történt, pedig a jogintézményt számos kritika éppen ezen rendelkezések miatt érte, miszerint a terheltnek a jelenlegi sávós leszállított büntetési tételek alkalmazása nem valódi kedvezmény. BALLA Péter szerint, aki egy ilyen mértékben enyhébb büntetésért feláldozza a reális védekezés lehetőségét, és beismerő vallomást tesz, az „*valószínűleg elmebeteg, így ez okból egyébként sem büntethető.*”^[111]

A magyar büntetés-kiszabási gyakorlatot szem előtt tartva féltő, hogy a „*kevés mézzel ellátott madzag*” szindróma a lemondásos eljárást egyértelműen sújtja, avagy sújtotta. A büntetés-kiszabási gyakorlat ugyanis inkább a büntetési tétel alsó határához közelített, mintsem a felsőhöz, és a magyar bíróságok előszeretettel alkalmazzák a feltételes elítélés valamelyik formáját is. A jelenlegi középértékű büntetés-kiszabás talán új gyakorlatot fog szülni, hiszen például egy rablás alapesetében, tárgyalás esetén minimum 5 évi szabadságvesztésre

számíthat az elkövető, míg a lemondásos eljárásban maximum 3 évet kaphat, ami már igazi kedvezmény lehet.

Megfontolás tárgyává lehetne tenni ugyanakkor a jogintézmény gyakorlati népszerűsítése jegyében, a terheltnek további kedvezmény adását, gondolok a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények, illetve a sávos rendszer további enyhítésére.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy nemcsak szabadságvesztés kiszabására van lehetőség a tárgyalásról lemondás esetén. A pénzbüntetés hatályos szabályait figyelembe véve, az alku reális terepe a pénzbüntetés vonatkozásában körvonalazódik. Az elmúlt évek Btk. módosításainak köszönhetően, a jogalkalmazó nagyobb mozgásteret kapott a pénzbüntetés összegének megállapításakor, így a terheltnek már nem mindegy, hogy a minimum 75.000 és a maximum 108.000.000 Forint között, hogyan kerül megállapításra a büntetése. A pénzbüntetés megállapítása terén, reális esély mutatkozik a felek közötti megállapodásra. A jogintézmény sikeréhez azonban az szükséges, hogy szabadságvesztés helyett a bíróság is preferálja a pénzbüntetés kiszabását.

A jogintézmény további kitörési pontja lehet a fentebb már említett értelmezési lehetőség választása, amikor a felek a tényállás tekintetében is közös nevezőre kell, hogy jussanak, hiszen ebben az esetben már jelentősebb kedvezményeket lehet elérni a terhelt számára. Amint azonban említettem a felek közötti alku és az erre való hajlandóság, és készség mindig a konkrét ügyésztől és védőtől függ.

Az igaz, hogy a jogintézmény számos vitás kérdést vet fel, számos ponton sérti a büntetőeljárás elveit, és egyértelmű, hogy nem válhat az ügyek általános elintézési formájává, mégis egy szűkebb ügycsoportra koncentrálva, az eljárás előnyeit kell kiemelnünk.

El kell ugyanis ismerni, hogy az eljárással mindenki jobban jár. Ha a büntetőeljárás hivatali apparátusa megfelelően dolgozik – márpedig ezt alappal feltételezzük – sem az ügyészt, sem a vádlottat és védőjét nem érheti meglepetés a bíróság előtt. A védő számára kellemesebb és időt kímélő az ügyet az ügyész

dolgozószobájában megoldani, ráadásul egy sikeres alku elfed minden szakmai inkompetenciát.[\[112\]](#)

A bíróság válláról jelentős munkaterhet vehetne le, hiszen akár egyetlen nyilvános ülésen lezárulhatna az ügy, a konszenzus miatt pedig aligha lehet fellebbezésre számítani. A bíróság így egyértelműen időt és pénzt spórolhat meg. A terhelt nem tárgya, hanem alanya lesz az eljárásnak, egy ügyes védővel maga alakíthatja sorsát és számára ugyancsak kedvező a gyors elbírálás, hiszen nem kell sokáig bizonytalanságban lenni a jogerős döntés meghozataláig. Ugyanakkor az eljárásnak negatív vetülete, hogy többlet munkaterhet jelent az ügyészek számára, hiszen külön meg kell hallgatni a terheltet és védőjét, külön írásbeli megállapodást kell a vádiraton kívül megszövegezni. Hozzá kell azonban tenni, hogy a vádirat és a megállapodás sok tekintetben mutat hasonlóságot egymással, így az igazi többletmunkát az ügyész számára a terhelt és a védő meghallgatása jelenti. Ezt viszont egyértelműen ellensúlyozza az, hogy egyetlen nyilvános ülésen befejeződik az ügy, és az ügyésznek sem kell több tárgyalási napon kötelezően megjelenni. Nem kell továbbá az esetleges bizonyítási nehézségekkel küzdeni.

III. Összegzés

A fent bemutatottak alapján megállapíthatjuk, hogy a klasszikus amerikai „*plea bargaining*”, amit vádalkuként fordítunk maga is egy gyűjtő kategória, ezért meghatározása nehézségekbe ütközik. Nem beszélve arról, hogy USA-szerte tagállamonként is eltérő típusú vádalkukat különböztethetünk meg. Éppen ezért nehéz annak a kérdésnek a tárgyalása, hogy hazánkban nevezünk-e, és ha igen, akkor mit nevezünk vádalkunak.

Az egyértelműen leszögezhető, hogy a klasszikus amerikai vádalku hazai meghonosodása jogrendszerünk alapvető eltérése miatt sem lenne elképzelhető. A hazai vádalkuként ismert jogintézmények „*vádalkuként*” nevezése meglehetősen félrevezető. Azonban egyet kell értenem BÓCZ Endre fentebb

már hivatkozott kijelentésével, hogy az elnevezés körüli anomáliákon felül kell emelkedni, és tudomásul kell venni, hogy a kifejezés létezik. Divatos fogalomról lévén szó, sokan és sokféle eljárásra használják. Még ha a klasszikus amerikai vádalku mind a mai napig nem létezik hazánkban, kétségtelenül a tárgyalásról lemondás számos rokon vonást mutat azzal. Hazánkban is egyre inkább körvonalazódik a felek közötti alku, mely konszenzuson alapul, és amely lehetővé teszi a mindkét fél elégedettségét teremtő büntetési keret meghatározását. A módosított szabályokat akár úgy is értelmezheti majd a gyakorlat, hogy lehetőség van a vád megvitatására. Amennyiben ez így lesz, az a vádról való alkut jelenti majd.

Plea bargaining	Tárgyalásról lemondás
Központi elem az alku, ahol az ügyésznek széleskörű alku pozíciója van	Az alku szűkebb és törvényi keretek közé szorított
Bármely bűncselekmény esetén alkalmazható	Csak 8 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekmények esetén alkalmazható
A bíróság is kezdeményezheti lefolytatását	A vádirat közzétételétől számított legkésőbb 15 napig kezdeményezhető.
Nemcsak büntetéskiszabási kedvezmény ajánlható a terheltnek, hanem pl. büntetés végrehajtásra vonatkozó	A kedvezmény főként a büntetéskiszabásra vonatkozik

A plea bargain és a tárgyalásról lemondás hasonlóságai:

- 1) az alkalmazás előfeltétele a vádlott beismerő vallomása;
- 2) a beismerést a bíró előtt meg kell ismételni, aki meggyőződik annak önkéntességéről és hitelt érdemlőségéről;
- 3) a terhelt lemond a tárgyalás tartásának jogáról;
- 4) nincs tradicionális tárgyalás, mindkét esetben egyszerűsített eljárásról van szó;

- 5) ügyész hangsúlyos szerepe;
- 6) védő részvételének kötelezettsége;
- 7) cél a bíróságok tehermentesítése, az eljárások gyorsítása.

Felhasznált irodalom

- 1) ALSCHULER, Albert W.: *The Supreme Court, the Defence Attorney, and the Guilty Plea*, Colorado Law Review, 1975.
- 2) *Az óvadék és a vádalku intézménye*. Amerikai Ügyvédi Kamara Közép-és Kelet Európai Jogi Kezdeményezés, (ABA-CEELI) 1998. október 28-29. Megyei Bíróság, Debrecen-Miskolc. (Szerk.: TALCOTT. Robert M., TÓTH Balázs, SZUTRÉLY Gergely) 1998. Budapest
- 3) BALLA Péter: *Vádalku helyett büntetőparancs*, Magyar Jog 1992/11.
- 4) BÁNÁTI János – BELOVICS Ervin – CSÁK Zsolt – SINKU Pál – TÓTH Mihály – VARGA Zoltán: *Büntető eljárásjog*, (Szerk.: TÓTH Mihály) hvgorac Lap-és Könyvkiadó, 2009.
- 5) BARKAI, John L.: *Accuracy Inquiries for All Felony and Misdemeanor Pleas: Voluntary Pleas but Innocent Defendants*. UPLR 1977.
- 6) BELÁNSZKI Gyula előadása: In.: *Hetedik Jogász Vándorgyűlés*. (Szerk.: Máthé Gábor) Budapest, 1995.
- 7) BLASKÓ BÉLA: *Magyar Büntetőjog – Általános rész*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007.
- 8) BÓCZ Endre: *Az ún. vádalkuról*, Belügyi Szemle, 1995/10.
- 9) BRIDES, Georges S. WEIS, Joseph G., CRUTCHFIELD Robert D.: *Criminal Justice*, Volume 3 of Crime and Society. Pine Forge Press. 1996.

- 10) BROWN Mary Patrice, BUNNELL Steven E.: *Negotiating Justice: Prosecutorial Perspectives on Federal Plea Bargaining in the District of Columbia*. In. *American Criminal Law Review*. 2006. Vol. 43. Number 1
- 11) CHWALA Tamás – FÜLÖP Edit – SLÉDER Judit: *Büntetőeljárás-jog*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.
- 12) DEÁK Zoltán: *A próbára bocsátás alkalmazása a tárgyalásról lemondás esetén*. *Ügyészek Lapja*, 2007/2.
- 13) DÉRY Kinga: *A „vádalku”, vagy amit annak neveznek*. *Collega* 1998/5.
- 14) ELEK Balázs: *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban*, T.K.K. Debrecen.
- 15) ELEK Balázs: *A sztereotípiák szerepe a bizonyítási eljárásban*, In.: *A büntető ítélet igazságtartalma*, (Szerk.: Erdei Árpád) Közlöny Kiadó Budapest, 2010.
- 16) ERDEI Árpád: *Kodifikációs megfontolások a büntetőeljárás elvei ürügyén*. *Magyar Jog*, 1990/3.
- 17) ERDEI Árpád: *Mi az igazság?* In.: *A büntető ítélet igazságtartalma*, (Szerk.: Erdei Árpád) Közlöny Kiadó Budapest, 2010.
- 18) FANTOLY Zsanett: *Lemondás a tárgyalásról – lemondás az igazságról?* In.: *A büntető ítélet igazságtartalma*, (Szerk.: Erdei Árpád) Közlöny Kiadó Budapest, 2010.
- 19) FARKAS Ákos: *Mentőöv a büntető igazságszolgáltatásnak: vádalku az USA-ban*. In. (Szerk.: Nagy Ferenc) *Ad futuram memoriam*. Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapja tiszteletére. Szeged 2007.
- 20) FARKAS Ákos, RÓTH Erika: *A büntetőeljárás*, COMPLEX Kiadó, 2007.
- 21) FENYVESI Csaba – HERKE Csongor – TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004.
- 22) GRMELA Zoltán: *Vádalku - az amerikai modell*, *Magyar Jog*, 1993/6.
- 23) HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*, Monográfia, Pécs, 2008.

- 24) HOLÉ Katalin: *Lemondás a tárgyalásról*. In.: A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata, VI. kötet. A külön eljárások. Magyar Hivatalos Közlönykiadó (é.n.)
- 25) KELEMEN Ágnes: *A vádalku illetve megegyezés az Amerikai Egyesült Államok igazságszolgáltatásában*. Magyar Jog 1990/10.
- 26) KELEMEN Ágnes: *Az opportunitás eljárási intézményei és gyakorlati tapasztalatai Angliában*. Magyar Jog, 1990/2.
- 27) KERTÉSZ Imre: *Megállapodás az elkövetővel*, Rendészeti Szemle, 1993/10.
- 28) KIRÁLY Tibor: *Büntetőeljárás jog*, Osiris Kiadó Budapest, 2008
- 29) LANGER, Maximo: *Rethinking Plea Bargaining: The Practice and Reform of Prosecutorial Adjudication in America Criminal Procedure*. American Journal of Criminal Law, Published by The University of Texas School of Law. Vol. 33. 2006. number 3.
- 30) MA, Yue: *Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany, and Italy: a comparative perspective*, International Criminal Justice Review. Vol. 12. 2002.
- 31) McENANY, John: *A bűnügyi nyomozás és a büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesült Államokban II. rész*, Rendészeti Szemle 1992/12.
- 32) NAGY Anita: *A büntetőeljárást gyorsító rendelkezések az Emberi Jogok Európai Egyezményében, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásaiban, az Európai Unióban és a hazai jogalkotásban*. Bíbor Kiadó Miskolc 2008
- 33) NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. Korona Kiadó, 2004.
- 34) NÉGYESI László: *Lemondás a tárgyalásról*. Belügyi Szemle 2000/10.
- 35) NEUBAUER David W.: *America's courts and the Criminal Justice System*. Ninth Edition. Thomson Wadsworth,
- 36) PRADEL, Jean: *Une consecration du „plea bargaining” á la française: la composition pénale instituée par la loi n°99-515 du 23 juin 1999*. Recueil Dalloz 1999. Cahier Chronique,

- 37) PRADEL, Jean: *Vers une „aggiornamento” des réponses de la procédure á la criminalité Apports de la loi n°2004-204 du 9 mars 2004 dite Perben II.* JCP. No. 19. 5 mai 2004.
- 38) RÉVÉSZ Judit: *A vádalku alkalmazásának tapasztalatai az Amerikai Egyesült Államokban,* Jogtudományi Közlöny, 1999/6.
- 39) SCOTT Robert E. –STUNTZ, William J.: *Plea Bargaining as Contract.* Yale Law Journal 1992.
- 40) SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J.: *Introduction to Criminal Justice,* Eleveneth Edition, Thomson, Wadsworth, 2008.
- 41) SZILVÁGYI Attila: *Vádalku jellegű jogintézmények a büntetőeljárársban,* In.: Büntetőjogi Tanulmányok V. (Szerk.: Kahler Frigyes) MTA Veszprémi Területi Bizottsága Veszprém 2004.
- 42) TARR Ágnes: *A vádalku szabályozásának egyes kérdései az Egyesült Államokban és Magyarországon,* In. Doktoranduszok Fóruma Miskolc, 2004. november 4. Állam-és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa
- 43) TARR Ágnes: *A vádalku szabályozásának egyes kérdései,* In.: Tanulmányok Dr. Kováts Andor Professzor születésének 120. évfordulójára, Debrecen 2004. (Szerk. Szabó Krisztián.)
- 44) TREMMEL Flórián: *Magyar büntetőeljárás,* Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2001.

---

[1]Tanulmányomnak ezúttal nem célja az európai „vádalku”- jellegű jogintézmények bemutatása, csak érintőlegesen utalnék rá, hogy Angliában az amerikaihoz leginkább hasonlító vádalku ismeretes ld. részletesen KELEMEN Ágnes: *Az opportunitás eljárási intézményei és gyakorlati tapasztalatai Angliában.* Magyar Jog, 1990/2., továbbá HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben,* Monográfia, Pécs, 2008. 119- 126. o. A német jogban 1975-ben rakták le az alku (Absprache) jogi alapjait. A spanyoloknál conformidad néven találkozunk a vádalkuval. Az olaszok a „patteggiamento” néven emlegetik a rokon jogintézményüket. A portugálok a spanyol conformidadhoz hasonló jogintézményt ismernek. Ezeknek a jogintézményeknek a részletesebb bemutatását ld.: KERTÉSZ Imre: *Megállapodás az elkövetővel,* Rendészeti Szemle, 1993/10. 15-22. o., FARKAS Ákos, RÓTH Erika: *A büntetőeljárás,* COMPLEX Kiadó, 2007. 418. o., SZILVÁGYI Attila: *Vádalku jellegű*

jogintézmények a büntetőeljáráásban, In.: Büntetőjogi Tanulmányok V. (Szerk.: Kahler Frigyes) MTA Veszprémi Területi Bizottsága Veszprém 2004. 94-96. o. A franciáknál két jogintézmény ismeretes vádalkuként, a „composition pénale” és a CRPC, ezekről ld. részletesen: PRADEL, Jean: *Une consecration du „plea bargaining” á la française: la composition pénale instituée par la loi n°99-515 du 23 juin 1999*. Recueil Dalloz 1999. Cahier Chronique, továbbá PRADEL, Jean: *Vers une „aggiornamento” des réponses de la procédure á la criminalité Apports de la loi n°2004-204 du 9 mars 2004 dite Perben II*. JCP. No. 19. 5 mai 2004.

[2] KELEMEN Ágnes egyik cikkében megjegyzi, hogy bár ismeretes a „plea bargaining” Angliában is, de az Egyesült Államok gyakorlatához képest Angliában sokkal kisebb a jelentősége. Ld. KELEMEN Ágnes (1990) *i.m.* 170. o.

[3] RÉVÉSZ Judit: *A vádalku alkalmazásának tapasztalatai az Amerikai Egyesült Államokban*, Jogtudományi Közlöny, 1999/6. 271. o.

[4] Statisztikai adatok alapján 1994-ben 91% volt az összes büntető ügyből, mely ebben a formában került megoldásra (ld. Bureau of Justice Statistics, Compendium of Federal Justice Statistics, (1994) p. 39. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/cfjs9403.pdf>) addig ez 2004-ben 96%-ra emelkedett. (ld. Bureau of Justice Statistics, Compendium of Federal Justice Statistics, (2004) p.59. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/cfjs0404.pdf>)

[5] Az 1787. évi Alkotmány a büntető törvényhozás jogát az egyes tagállamoknak tartotta fenn, ennek megfelelően a tagállamok mindegyikében külön anyagi és eljárásjogi szabályok alakultak ki. Így a plea bargaining jogintézménye és annak egyes fajtái tagállamonként is meglehetősen különbözőek.

[6] KELEMEN Ágnes: *A vádalku illetve megegyezés az Amerikai Egyesült Államok igazságszolgáltatásában*. Magyar Jog 1990/10. 858. o.

[7] SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J.: *Introduction to Criminal Justice*, Eleveneth Edition, Thomson, Wadsworth, 2008. 369. o.

[8] NEUBAUER David W.: *America’s courts and the Criminal Justice System*. Ninth Edition. Thomson Wadsworth, é. n. 272. o.

[9] SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J. (2008) *i.m.* 368. o.

[10] MA, Yue: *Prosecutorial discretion and plea bargaining in the United States, France, Germany, and Italy: a comparative perspective*, International Criminal Justice Review. Vol. 12. 2002. 22. o.

[11] RÉVÉSZ Judit (1999) *i.m.* 266. o.

[12] A fejlődésében az a tényező is szerepet játszott, hogy a századforduló idején, amikor egy nagyobb méreteket öltő iparosodás, technikai fejlődés következett be, ugrásszerűen megnőtt a bonyolult polgári pereknek a száma. Ez a jelenség meggyőzte a kezdetben vádalkuval szemben felszólaló bírákat, hogy a büntető ügyeket mihamarabb „rövidre kell zárni”, hogy a polgári ügyekre tudjanak koncentrálni. Ld. SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J. (2008) *i.m.* 368. o.

[13] KELEMEN Ágnes: *A vádalku illetve megegyezés...(1990) i.m.* 858. o.

[14] Az igazságszolgáltatás valamennyi résztvevőjének érdeke az alku, hiszen gyors, költségkímélő és jelentős munkaterhet vesz le a valamennyi hatóság nyakáról. Ld. NEUBAUER, David W.(é.n.) *i.m.* 275. o.

[15] HERKE Csongor (2008) *i.m.* 101. o.

[16] FARKAS Ákos: *Mentőöv a büntető igazságszolgáltatásnak: vádalku az USA-ban.* In. Ad futuram memoriam. Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapja tiszteletére. (Szerk.: Nagy Ferenc) Szeged 2007. 23. o.

[17] Ez kizárólag az ügyész és a vádlott közötti alkut jelenti. Ld. NEUBAUER, David W, (é. n.) *i.m.* 272-274. o.

[18] Vannak olyan államok, ahol az első két kategóriát együttesen összefoglalva „charge bargaining” néven emlegetik, és minden alku kiindulópontjának tartják, hiszen ez foglalja össze valamennyi vádpontot, vagyis azt a maximumot, amit egy esetleges vádirat tartalmazhat. Ez jelöli tulajdonképpen ki az alku kereteit. Ld. BROWN, Mary Patrice, BUNNELL, Steven E.: *Negotiating Justice: Prosecutorial Perspectives on Federal Plea Bargaining in the District of Columbia.* In. American Criminal Law Review. 2006. Vol. 43. Number 1. 1066-1067. o.

[19] A sentence bargaining, az ítéleti alku más szerzőknél a bíró alkuban való részvételét jelenti. Pl. FARKAS Ákos, RÓTH Erika (2007) *i.m.* 413-419. o.

[20] SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J.(2008) *i.m.* 369. o.

[21] GRMELA Zoltán: *Vádalku - az amerikai modell,* Magyar Jog, 1993/6, 368. o.

[22] LANGER, Maximo: *Rethinking Plea Bargaining: The Practice and Reform of Prosecutorial Adjudication in America Criminal Procedure.* American Journal of Criminal Law, Published by The University of Texas School of Law. Vol. 33. 2006. number 3. 224. o.

[23] KELEMEN Ágnes: *A vádalku illetve megegyezés...(1990) i.m.* 860. o.

[24] FARKAS Ákos (2007) *i.m.* 27. o.

[25] Az amerikai jogi szabályok ismertetésére a következő kiadvány alapján kerül sor: *Az óvadék és a vádalku intézménye.* Amerikai Ügyvédi Kamara Közép-és Kelet Európai Jogi Kezdeményezés, (ABA-CEELI) 1998. október 28-29. Megyei Bíróság, Debrecen-Miskolc. (Szerk.: TALCOTT. Robert M., TÓTH Balázs, SZUTRÉLY Gergely) 1998. Budapest. 102-107. o.

[26] Ld. SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J.(2008) *i.m.* 372-373. o.

[27] Hogy a terhelt mely alkotmányos jogairól mond le ld. részletesen: TARR Ágnes: *A vádalku szabályozásának egyes kérdései,* In.: Tanulmányok Dr. Kováts Andor Professoror születésének 120. évfordulójára, Debrecen 2004. (Szerk. Szabó Krisztián.) 153. o.; továbbá NEUBAUER, David W. (é.n.) *i.m.* 286. o.

[28] Ld. pl. HENDERSON v. Morgan ügy 476. U.S. 637. (1976)

[29] TARR Ágnes: *A vádalku szabályozásának egyes kérdései az Egyesült Államokban és Magyarországon*, In. Doktoranduszok Fóruma Miskolc, 2004. november 4. Állam-és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa. 285. o.

[30] *Az óvadék és a vádalku intézménye (1998) i.m.* 102. o.

[31] GRMELA Zoltán (1993) *i.m.* 369. o., továbbá American Bar Association, Standards Relating to Pleas Guilty, Standard 3.3; National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals, Task Force Report on Courts (Washington D.C.: Government Printing Office, 1973) 42. o.

[32] KELEMEN Ágnes (1990) *A vádalku illetve megegyezés... i.m.* 863. o.

[33] Albert W. Alschuler, a vádalku egyik legnagyobb ellenzője hozta fel azt az esetet, amelyben egy bíró kifejtette a tőle tanácsot kérő ügyvédnek az általa követett elvet, miszerint ha a vádlott nagyon nem akar megegyezni és ragaszkodik a tárgyaláshoz, annak kétszer olyan hosszú büntetést fog kiszabni, abból az apórból, hogy kölcsönösen, ezáltal vesznek el egymás idejéből. Ld. ALSCHULER, Albert W.: *The Supreme Court, the Defence Attorney, and the Guilty Plea*, Colorado Law Review, 1975.

[34] KELEMEN Ágnes (1990) *A vádalku illetve megegyezés...i.m.* 859. o.

[35] SIEGEL, Larry J, SENNA, Joseph J. (2008) *i.m.* 368. o.

[36] Az ügyészek többsége azon az állásponton van, hogy azok a terheltek nem ismerik be bűnösségüket, akik tényleg ártatlanok, az eljárás szűrői így megbízhatóak és hibamentesek. Ezzel szemben többen rámutattak arra, hogy előfordulhatnak olyan esetek, amikor valaki magát ártatlanul bűnösnek vallja. Erre példaként szolgálhat, amikor a vádnak olyan bizonyítékai vannak, amiket a védő szerint a tárgyalás tartása esetén a jury a vádlott tagadása ellenére, előreláthatólag elfogad, vagy ha a vádlott nem emlékszik vissza pontosan az általa véghezvitt cselekményekre; nem érti meg pontosan, hogy büntetőjogi felelőssége megállapításához a jogellenes cselekményen kívül bűnösségének a megállapítása is szükséges vagy nincs tisztában azzal, hogy esetében büntetethezességét kizáró vagy megszüntető ok áll fenn. Ld. GRMELA Zoltán (1993) *i.m.* 369. o. és BARKAI, John L.: *Accuracy Inquiries for All Felony and Misdemeanor Pleas: Voluntary Pleas but Innocent Defendants*. UPLR 1977. 86. o. Ezekon kívül a vádlott, az ügyészi bosszút is kockáztatja, ld. BRIDES, Georges S. WEIS, Joseph G., CRUTCHFIELD, Robert D.: *Criminal Justice*, Volume 3 of Crime and Society. Pine Forge Press. 1996. 267. o.

[37] *Alford v. North Carolina* 1971. részletesen ld. NEUBAUER, David W. (é. n.) *i.m.* 282. o. A Szövetségi Büntető Eljárási Kódex erről pl. a következőket mondja: „A bíróság elfogadhatja a terhelt bűnösségének beismerését, még akkor is ha a terhelt tagadja, hogy ténylegesen is bűnös lenne, ha a bíróság úgy találja, hogy a terhelt helyzetében ésszerű döntés a bűnösség beismerése.” Fed.R. Crim. P. 11(f).

[38] GRMELA ZOLTÁN (1993) *i.m.* 369. o.

[39] BRADY v. United States (1970) 397 U.S. 742, 755 és United States v. JACKSON (1968) 390 U.S. 570 ügyekben a vádlott arra hivatkozott, hogy azért tett beismerő vallomást, mivel egy esküdtszéki tárgyalás esetén a halálbüntetés kiszabását is kockáztatja, és a halálbüntetéstől való félelem miatt nem volt önkéntes a vallomása. Az utóbbi esetben a bíróság azzal utasította el a kérelmét, hogy a vádlott védővel rendelkezett és így fel kellett tudnia mérni a beismerő vallomás következményeit.

[40] KELEMEN Ágnes (1990) *A vádalku illetve megegyezés...i.m.* 862. o.

[41] BORDENKIRCHER v. HAYES ügy (1978) 434. U.S. 357.

[42] SCOTT Robert E. –STUNTZ, William J.: *Plea Bargaining as Contract*. Yale Law Journal 1992. 1920-1922. o. Nem más ez, mint a magányos benzinkút esete a sivatagban, ahol 100 dollárért adnak egy gallon benzint, mégis megkapja érte a benzinkutas a kért árat, mivel hatalmas a különbség a benzin túl magas ára és aközött, hogy mit csinálhatna a sivatag közepén valaki üres tankkal. Ez persze abban az esetben, ha a vádlott valóban bűnös nem tűnik ilyen drasztikusnak, hiszen bármilyen alkuba belemenne, ha ezzel enyhébb büntetést kap. Az ártatlan vádlott, azonban nem feltétlenül gondolkozik így.

[43] HENDERSON v. Morgan 476. U.S. 637. (1976)

[44] Ennek megítélése teljes egészében a bíró diszkrecionális jogkörébe tartozik ld. NEUBAUER, David W. (é. n.) *i.m.* 282-283. o.

[45] GREMELA Zoltán (1993) *i.m.* 370. o.

[46] A Ricketts v. Adamson, 483 U.S. 1, 107. (1987) ügyben a Bíróság kimondta, hogy az alku betartása a vádlottat is terheli.

[47] NEUBAUER, David W. (é. n.) *i.m.* 283. o.

[48] SANTOBELLO v. NEW YORK, 404 U.S. 57 (1971)

[49] HERKE Csongor (2008) *i.m.* 127. o.

[50] SZILVÁGYI Attila (2004) *i. m.* 104-108. o.

[51] KERTÉSZ Imre (1993) *i.m.* 22. o., valamint ERDEI Árpád: *Kodifikációs megfontolások a büntetőeljárás elvei ürügyén*. Magyar Jog, 1990/3. 221. o.

[52] Ld. DÉRY Kinga: *A „vádalku”, vagy amit annak neveznek*. Collega 1998/5. 10. o.

[53] BÓCZ Endre: *Az ún. vádalkuról*, Belügyi Szemle, 1995/10. 3. o.

[54] Ld. egyrészt *u.o.* 3. o., valamint McENANY, John: *A bűnügyi nyomozás és a büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesült Államokban II. rész*, Rendészeti Szemle 1992/12.

[55] BELÁNSZKI Gyula előadása In. *Hetedik Jogász Vándorgyűlés*. (Szerk.: Máthé Gábor) Budapest, 1995. 154. o.

[56] *U.o.*: 154. o.

[57] HACK Péter parlamenti felszólalása a tárgyalásról lemondás bevezetése előtti viták során. 1997. december 10. <http://www.mkogy.hu/naplo35/330/3300026.htm>.

[58] TREMMEL Flórián, *Magyar büntetőeljárás*, Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2001. 378. o.

[59] Ld. többek között: TARR Ágnes (2004) A „vádalku” szabályozásának egyes kérdései az Egyesült Államokban és Magyarországon. *i.m.* 288. o. SZILVÁGYI Attila (2004) *i.m.* 103. o.

[60] HACK Péter parlamenti felszólalása a tárgyalásról lemondás bevezetése előtti viták során. 1997. december 10. <http://www.mkogy.hu/naplo35/330/3300026.htm>

[61] Az 1998. évi XIX. törvény a külön eljárás kifejezést konkrétan nem használja, a szakirodalomban viszont ezen elnevezés alatt találkozunk a tárgyalásról lemondással. A külön eljárás kifejezés azt takarja, hogy a törvény az általános eljárástól csak az eltérő szabályokat tartalmazza, és amire külön szabálya a törvénynek nincs, értelemszerűen az általános szabályok lesznek az irányadók. A tárgyalásról lemondás általános szabályoktól eltérő legmarkánsabb eltéréseit összegyűjtve ld. HOLÉ Katalin: *Lemondás a tárgyalásról*. In.: A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény magyarázata, VI. kötet. A külön eljárások. Magyar Hivatalos Közlönykiadó (é.n.) 414. o.

[62] Ld.: 2009. évi LXXXIII. törvény, a büntetőeljárások időszerűségének javítása céljából, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról.

[63] Király Tibor professzor szerint a magyar büntető eljárásjogban szerepe van még a konszenzusnak a magánvádas eljárásban, ahol a felek békülése esetén az eljárás megszüntetésére kerül sor, továbbá a tárgyalás mellőzése esetén, ahol a végzés szintén csak a felek egyetértésével emelkedhet jogerőre. Ld. KIRÁLY Tibor: *Büntetőeljárás jog*, Osiris Kiadó Budapest, 2008, 627-628. o.

[64] Ld. TARR Ágnes (2004) *A vádalku szabályozásának egyes kérdései... i.m.* 142. o.

[65] Volt, aki azért támadta, mert egy ilyen megoldás bevezetése csökkentené az elkövető elítélésének valószínűségét. Felmerült olyan kérdés, hogy miért kell jutalmazni azt a vádlottat, aki az általa megismert bizonyítékok súlya alatt beismer, és vajon indokolt-e, hogy ilyen esetben az állam félreáll. Olyan felvetés is született, hogy túlzott az enyhítés, sokak szerint így sincs megfelelő elrettentő hatása a büntetéseknek, de ezután még kevésbé lesz. Ezért arra kellene törekedni, hogy a bírói gyakorlatban egy általános szigorodás következzen be, mert a generális prevenció, anélkül nem fog érvényesülni. Ld.: <http://www.mkogy.hu/naplo35/naplo.htm>

[66] Ld. részletesen KIRÁLY Tibor (2008) *i.m.* 629. o.; továbbá HOLÉ Katalin (é.n.) *Lemondás a tárgyalásról... i.m.* 411. o.

[67] 1991-ben megindult az új büntetőeljárás törvény előkészítése. Az újraszabályozás egyik fontos indoka az volt, hogy az állampolgároknál egyre nőtt a bűnözéstől való félelem, amivel együtt fokozottan nőtt az igény a hatékony és gyors bűnüldözésre. A javaslatban ennek megfelelően, többször találkozunk olyan kifejezésekkel, melyek az egyszerűsítési célt támasztják alá, így a bíróságok tehermentesítéséről, eljárás gyorsításáról és eljárási szabályok áttekinthetőségének igényéről olvashatunk. A büntetőeljárás koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) kormányhatározat egyértelmű célkitűzésként fogalmazta meg, hogy a felek rendelkezési jogának erőteljesebb érvényre juttatása mellett, ki kell alakítani az egyszerűsített eljárásokat az ügyek differenciáltabb elbírálása érdekében.

[68] Időközben a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekményeknél is megszűnt a különös méltányolást igénylő eset követelménye a 2003. évi II. törvénnyel.

[69] Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 11. Bf. 436/2002/5. számú ítélete alapján

[70] Ld. erről részletesen DEÁK Zoltán: *A próbára bocsátás alkalmazása a tárgyalásról lemondás esetén*. *Ügyészek Lapja*, 2007/2. 13-18. o.

[71] A szakma megosztott etekintetben. Nagy Ferenc azon az állásponton van, hogy a Btk. 72. § (2) bekezdésének hatályon kívül helyezésével a próbára bocsátást kizáró szabály már nem érvényesül, így nincs akadálya tárgyalásról lemondás és a próbára bocsátás együttes alkalmazására. Ld. NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. Korona Kiadó, 2004. 503. o. Ezzel ellentétes véleményt képvisel pl. Blaskó Béla, aki szerint a Btk. 72. § (1) bekezdésének a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntettek büntetési tételre utalása a Btk. Különös részében meghatározott büntetési tétel felső határára vonatkozik, és nem a kedvezményes büntetési tételekre. BLASKÓ Béla: *Magyar Büntetőjog – Általános rész*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007. 457. o.

[72] NÉGYESI László: *Lemondás a tárgyalásról*. *Belügyi Szemle* 2000/10. 102. o.

[73] Ez a 15 nap azonban jogvesztő határidőt jelent, vagyis ezt követően már akkor sincs lehetőség a külön eljárásra, ha a terhelt egyébként meggondolná magát.

[74] Vö.: Dr. BÁNÁTI János, Dr. BELOVICS Ervin, Dr. CSÁK Zsolt, Dr. SINKU Pál, Dr. TÓTH Mihály, Dr. VARGA Zoltán: *Büntető eljárásjog*, harmadik, hatályosított, átdolgozott kiadás, (Szerk.: Dr. Tóth Mihály) hvgorac Kiadó, 2009. 519-520. o.

[75] ERDEI Árpád: *Mi az igazság?* In.: *A büntető ítélet igazságtartalma*, (Szerk.: Erdei Árpád) Közlöny Kiadó Budapest, 2010. 9-22. o.

[76] *U. o.*: 22. o.

[77] A tanú és a vádlott vallomásának befolyásolásáról ld. részletesen: ELEK Balázs: *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban*, T.K.K. Debrecen. (é. n.)

[78] Erről a kérdéskörrel ld. részletesen: ELEK Balázs: *A sztereotípiák szerepe a bizonyítási eljárásban*, In.: *A büntető ítélet igazságtartalma*, (Szerk.: Erdei Árpád) Közlöny Kiadó Budapest, 2010. 153-174. o.

[79] Ld.: NAGY Anita: *A büntetőeljárást gyorsító rendelkezések az Emberi Jogok Európai Egyezményében, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásaiban, az Európai Unióban és a hazai jogalkotásban*. Bíbor Kiadó Miskolc, 2008, 271. o.

[80] Btk. 87/C. §

[81] FANTOLY Zsanett: *Lemondás a tárgyalásról – lemondás az igazságról?* In.: *A büntető ítélet igazságtartalma*, (Szerk.: Erdei Árpád) Közlöny Kiadó, Budapest, 2010. 149. o.

[82] Ez a rendelkezés illeszkedik abba a jogalkotói törekvésbe, melynek során a törvényhozó igyekszik arra „szorítani” a büntető bíróságot, hogy a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utalását a lehetséges minimumra csökkentsék. Ezt támasztja alá a már fentebb említett módosítás is, mely szintén a kötelező polgári jogi igény elbírálását tartalmazza ld. Be. 335. § (2) bekezdés. Hatályos 2009. augusztus 13-tól.

[83] NÉGYESI László (2000) *i.m.* 102. o.

[84] FENYVESI Csaba – HERKE Csongor – TREMMEL Flórián: *Új magyar büntetőeljárás*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004, 635. o.

[85] A különös vagy kivételes feltételek kifejezést Király Tibor professzor használja ld. KIRÁLY Tibor (2008) *i.m.* 629. o.

[86] Ezt a megoldást a 2002. évi I. törvény iktatta be jogrendszerünkbe.

[87] HOLÉ Katalin (é.n.) *Lemondás a tárgyalásról... i.m.* 422. o.

[88] A Be. 175. § illetve 192. §- ban szereplő büntetlenség felajánlásának esetei.

[89] Ez elképzelhető pl. akkor, ha olyan bűncselekményt követtek el, mely más ember életének szándékos kioltásával járt.

[90] Ld. Btk. 98. §

[91] Ezekről részletes felsorolást ld.: HOLÉ Katalin (é.n.) *Lemondás a tárgyalásról... i.m.* 423. o.

[92] Ld. SZILVÁGYI Attila (2004) *i.m.* 111. o.

[93] Erről az ügyész még a vádemelés előtt tájékoztatja a gyanúsítottat. Erről jegyzőkönyv készül, melyet az ügyész csak abban az esetben csatol az ügy dokumentumai közé, amennyiben a terhelt vállalja a külön eljárás lefolytatását.

[94] HERKE Csongor (2008) *i.m.* 134. o.

[95] Teljeskörű az ügyész diszkrétciója, nincs meghatározva, hogy mikor, milyen bűncselekmény miatt, mely terhelték esetén kellene így döntenie. A döntés nyilván akkor célszerű, ha a terhelt beismerő vallomása az egyéb bizonyítékokkal összhangban áll, továbbá a törvényjavaslat indokolása kifejtette, hogy nem mellőzhető annak a vizsgálata sem, hogy a büntetési célok eléréséhez elegendőek-e a leszállított büntetési tétel között kiszabható büntetések. Ld. részletesebben: HOLÉ Katalin (é.n.) *i.m.* 425-426. o.

[96] Ez a határidő a Be. 216. § (3) bekezdése szerint meghosszabbítható.

[97] A bírósági eljárás befolyásmentes lefolytatásához és a pártatlan döntés meghozatalához az is hozzátartozik, hogy az ügyész a terhelt kezdeményezéséről a bíróságot nem értesítheti, ha nem indítványozza a nyilvános ülés lefolytatását. Ld. CHWALA Tamás – FÜLÖP Edit – SLÉDER Judit: *Büntetőeljárás-jog*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 366. o.

[98] FANTOLY Zsanett egyik tanulmányában felhívja a figyelmet, hogy joggal lehet számítani arra, hogy a megállapodás igen szűk határokat fog szabni e privilégiumnak, de ennek ellenére nem sérti a rendelkezés a bírói függetlenséget, hiszen amennyiben a bíró nem ért egyet a megállapodással tárgyalásra utalja az ügyet. Ld. FANTOLY Zsanett (2010) *i.m.* 141. o.

[99] Tóth Mihály szerint éppen az eljárás konszenzusos jellege miatt nincs erre mód. Ld.: BÁNÁTI János – BELOVICS Ervin – CSÁK Zsolt – SINKU Pál – TÓTH Mihály – VARGA Zoltán (2009) *i.m.* 525. o.

[100] Ezekre okot szolgáltatathat valamilyen utóbb felmerült körülmény vagy bizonyíték.

[101] NAGY Anita (2008) *i.m.* 242. o.

[102] NÉGYESI László (2000) *i.m.* 103. o.

[103] Az ügyészen kívül a bíróság tájékoztatási kötelessége is részletesen magába foglal valamennyi fontos körülményt és következményt, ami a jogintézmény alkalmazásával jár. Többszörösen is biztosított a vádlott számára, hogy megértse, hogy mi is történik vele tulajdonképpen.

[104] Az eljárás garanciális szabálya, ahol a bíró saját maga győződhet meg a vallomás hitelességéről és önkéntességéről.

[105] KIRÁLY Tibor (2008) *i. m.* 632. o.

[106] A beszámítási képesség büntető eljárásjogi kategóriája tágabb az anyagi jogi fogalomnál. Processzuális értelemben ugyanis előfordulhat, hogy valaki a bűncselekmény elkövetése időpontjában még nem volt kóros elmeállapotú, de az ügy elbírálásakor már beszámítási képessége korlátozott. Ld. Büntetőeljárás jog – Kommentár a gyakorlat számára (HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003. 7. pótlás szerinti átdolgozás. Idézi: HOLÉ Katalin (é.n.) *i.m.* 425-426. o.

[107] Az ésszerű kétely fogalmának meghatározásával a törvény adós maradt. Király Tibor szerint ez azt jelenti, hogy hiányzik a bizonyosság, hiányzik a belső bizonyosság a beismerés hitelessége iránt. KIRÁLY Tibor (2008) *i.m.* 633. o.

[108] Ez egy abszolút eljárási szabálysértést jelent, így abszolút hatályon kívül helyezési ok. Be. 373. § IV. pont a)-b) pontok.

[109] Vagyis ebben az esetben is csak a terhelt meghallgatására, és a nyomozás anyagainak ismertetésére és megvizsgálására szorítkozhat a bíróság.

[110] Ilyen pl. Somogy és Tolna megyék. A statisztikai adatok tekintetében ld. A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység főbb adatai 2008.

[111] BALLA Péter: *Vádalku helyett büntetőparancs*, Magyar Jog 1992/11. 669. o.

[112] FARKAS Ákos, RÓTH Erika: *A büntetőeljárás*, KJK Kerszöv, Budapest, 2004. 372-373. o.